

Agrarna politika u Republici Hrvatskoj

Gazdek, Patricia

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Virovitica University of Applied Sciences / Veleučilište u Virovitici**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:165:222600>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Virovitica University of Applied Sciences Repository - Virovitica University of Applied Sciences Academic Repository](#)

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo

PATRICIA GAZDEK

AGRARNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ
ZAVRŠNI RAD

VIROVITICA, 2022.

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo

AGRARNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Mentor:

Danijela Vakanjac, mag.oec., v.pred.

Student:

Patricia Gazdek

VIROVITICA, 2022.

Veleučilište u Virovitici

Preddiplomski stručni studij Poduzetništva - Smjer Poduzetništvo

OBRAZAC 1b

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student/ica: **PATRICIA GAZDEK** JMBAG: **0307016780**

Imenovani mentor: **Danijela Vakanjac, mag. oec., v. pred.**

Imenovani komentor: -

Naslov rada:

Agrarna politika u Republici Hrvatskoj

Puni tekst zadatka završnog rada:

Na osnovu prikupljene i proučene relevantne stručne i znanstvene literature iz dostupnih izvora, studentica će konstruirati sadržaj i strukturu rada na zadanu temu. Prikazujući povijesni razvoj poljoprivrede, kao i temeljna obilježja agrarne politike (ciljeve, nositelje, instrumente, mjere i sredstva), teorijski dio završnog rada će zaokružiti obilježjima agrarne politike u RH, na osnovu čega će prikazati analizu stanja hrvatske poljoprivrede. Prikazane teorijske osnove u ovom završnom radu studentica će potkrijepiti konkretnim primjerima mjera, potpora i pokazatelja provođenja agrarne politike u RH, na osnovu čega će opisati vlastita razmatranja, zaključke i perspektive hrvatske poljoprivrede u 21. stoljeću.

Datum uručenja zadatka studentu/ici: 28.07.2022.

Rok za predaju gotovog rada: 09.09.2022.

Mentor:

Danijela Vakanjac, mag. oec., v. pred.

Vakanjac

Dostaviti:

1. Studentu/ici
2. Povjerenstvu za završni rad - tajniku

AGRARNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

AGRICULTURAL POLICY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

SAŽETAK – Svrha ovog završnog rada je definirati i analizirati agrarnu politiku i njene elemente na primjeru Republike Hrvatske. Agrarna politika ima veliku važnost za cijelo gospodarstvo Hrvatske i uz njenu pomoć mogu se planirati, organizirati i usmjeravati sve aktivnosti koje su vezane uz djelatnost poljoprivrede. Prema tome agrarna politika može se definirati kao skup posebnih mjera kojima je u cilju unaprijediti poljoprivredu. Za jasnije shvaćanje važnosti poljoprivrede i agrarne politike opisan je njezin povijesni razvoj te je definiran sam pojam poljoprivrede i njene politike. Unutar agrarne politike postoje temeljni elementi kojima se postižu rezultati, a oni su: ciljevi, nositelji te instrumenti i mjere. Nakon teoretskog dijela slijedi glavni dio koji se odnosi na Republiku Hrvatsku. Većina rada fokusirat će se na mjere i potpore koje se provode u Hrvatskoj te se one dijele na: izravne potpore, mjere ruralnog razvoja, mjere zemljišne politike te ostale mjere. Svaka od navedenih mjera pridonosi napretku i razvoju poljoprivrede, a kako bi one mogle biti učinkovite potrebna su financijska sredstva koja se izdvajaju iz proračuna Republike Hrvatske, ali i Europske Unije. Nadalje će se analizirati stvarno stanje poljoprivrede te će se u odnos staviti 2019. i 2020. godina. U odnos će se staviti struktura poljoprivrednika i zemljišta, poljoprivredna proizvodnja i ekonomski pokazatelji. Na sve vrijednosti poljoprivredne proizvodnje utječu različite aktivnosti agrarne politike, ali i Zajednička poljoprivredna politika EU u kojoj Hrvatska sudjeluje od 2013. godine kao punopravna članica. Osim definiranja poljoprivrednih pojmova i agrarne politike, također cilj rada je i prikazati važnost Zajedničke poljoprivredne politike EU za poljoprivredu Hrvatske.

Ključne riječi: agrarna politika, poljoprivreda, Zajednička poljoprivredna politika EU, mjere i potpore

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. OPĆENITO O POLJOPRIVREDI	2
2.1. Povijest poljoprivrede	3
2.2. Podjela poljoprivrede	5
3. AGRARNA POLITIKA.....	6
3.1. Elementi agrarne politike (ciljevi, nositelji, instrumenti, mjere i sredstva).....	7
3.2. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo.....	8
4. MJERE AGRARNE POLITIKE U REPUBLICI HRVATSKOJ	10
4.1. Izravne potpore	10
4.2. Mjere ruralnog razvoja.....	12
4.3. Mjere zemljišne politike	13
4.4. Ostale mjere	14
5. ANALIZA STANJA HRVATSKE POLJOPRIVREDE U 2019. I 2020. GODINI	15
5.1. Institucije zadužene za poljoprivredu u Republici Hrvatskoj	16
5.2. Struktura poljoprivrednika i zemljišta	18
5.3. Proizvodnja	22
5.4. Ekonomski pokazatelji poljoprivrede	25
6. ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA EU.....	29
6.1. Financiranje i provedba Zajedničke poljoprivredne politike EU.....	30
6.2. Nova Zajednička poljoprivredna politika EU 2023. – 2027.	32
6.3. Važnost Zajedničke poljoprivredne politike EU za Republiku Hrvatsku.....	34
7. ZAKLJUČAK.....	36
8. POPIS LITERATURE.....	37
9. POPIS ILUSTRACIJA	41

1. UVOD

Poljoprivreda je jedna od najvažnijih djelatnosti koje postoje i koje se izvode na cijelome svijetu. Također spada u sektor koji ima jednu jako važnu funkciju, a to je prehraniti stanovništvo. Navedenu djelatnost važno je na pravilan način poticati i razvijati jer upravo o njoj ovisi život na zemlji. Naime, za razvijanje i poboljšanje poljoprivrede u cjelini zaslužna je agrarna politika i sve njene aktivnosti, mjere i sredstva. Svaka država ima svoju agrarnu politiku pa tako ima i Republika Hrvatska. Hrvatska agrarna politika provodi različite mjere i potpore kojima potiče razvoj poljoprivrede. Sinonim agrarne politike je poljoprivredna politika te će se kroz rad koristiti oba pojma. Skoro sve aktivnosti koje su vezane uz poljoprivredu Hrvatske provode se od 2013. godine i u sklopu Zajedničke poljoprivredne politike Europske Unije. Hrvatska od kada je postala članica Europske Unije također je postala i punopravna članica Zajedničke poljoprivredne politike EU.

Poljoprivredna djelatnost osim što je jedna od najvažnijih također je i jedna od najstarijih djelatnosti te se smatra da je nastala pojavom prvog čovjeka. Kroz povijest dobivala je sve veću važnost za stanovništvo, ali i za druge djelatnosti kao što je primjerice prehrambena industrija. Zbog njene važnosti, kompleksnosti, problema i prepreka koji su ju zadesili stvorila se potreba za formiranjem posebne politike pod nazivom agrarna politika koja će planirati i upravljati svim što je vezano za poljoprivredu. Uz pomoć agrarne politike ciljevi i zadaće poljoprivrede lakše se i brže ostvaruju jer u poljoprivrednom procesu sudjeluju različiti sudionici koji su zaduženi za određeni aspekt. Poljoprivreda bez aktivnosti, mjera i sredstava posebne politike danas ne bi bila u tolikoj mjeri razvijena i inovativna.

U skladu s navedenom temom rada iznesena su teorijska polazišta odnosno definicije, ali i razne informacije vezane uz poljoprivredu, agrarnu politiku, mjere poljoprivredne politike, Zajedničku poljoprivrednu politiku EU te uz stanje hrvatske poljoprivrede. U prvom poglavlju definiran je pojam poljoprivrede i navedene su njene funkcije te je povijest i podjela poljoprivrede. Drugo poglavlje bazira se na općenitu agrarnu politiku, ali i agrarnu politiku Hrvatske, navedeni su njezini ciljevi, nositelji, instrumenti i mjere te je detaljno opisano obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo kao nositelj poljoprivrede. Treće poglavlje odnosi se na mjere agrarne politike u Republici Hrvatskoj, koje se dijele na: izravne potpore, mjere ruralnog razvoja, mjere zemljišne politike te ostale mjere. Kroz četvrto poglavlje prikazano i analizirano je stanje hrvatske poljoprivrede u razdoblju 2019. i 2020. godine. U navedenom poglavlju spomenute su institucije koje su zadužene za poljoprivredu, opisana je struktura poljoprivrednika i zemljišta, proizvodnja te ekonomski pokazatelji poljoprivrede. Posljednje

poglavlje odnosi se na Zajedničku poljoprivrednu politiku EU, njeno financiranje i provedbu te se odnosi i na važnost za Republiku Hrvatsku. Poglavlje sadrži i informacije o novoj Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU koja će se provoditi od 2023. do 2027. godine. Dok u zaključnom dijelu uz remiziranje osnovnih značajki same poljoprivrede, agrarne politike i raznim mjerama agrarne politike iznose se i vlastita stajališta vezana uz navedenu temu.

2. OPĆENITO O POLJOPRIVREDI

Definicija poljoprivrede ne može se precizno definirati te ju svaki autor na neki svoj način opisuje. „Tradicionalno se poljoprivreda doživljava isključivo kao djelatnost kojoj je osnovna funkcija proizvodnja hrane. Njezino se značenje i vrijednost stoga procjenjuju vrijednošću poljoprivrednih proizvoda, slično kao što se i vrijednost nekoga nacionalnog gospodarstva mjeri bruto domaćim proizvodom“ (Franić, Mikuš, Grgić, 2012:990). U svakoj od definicija poljoprivrede spominje se proizvodnja hrane koja cijelom svijetu osigurava zadovoljenje osnovnih životnih potreba. Također u užem smislu poljoprivredu možemo definirati kao gospodarsku djelatnost u sklopu koje se poljoprivrednici bave uzgojem biljaka i životinja u namjeri proizvodnje proizvoda koji služe zadovoljavanju fizioloških potreba točnije prehrane stanovništva (Grahovac, 2005).

„Poljoprivreda je strateška djelatnost koja svojom gospodarskom, ekološkom i socijalnom ulogom pridonosi održivom razvoju Republike Hrvatske. Poljoprivreda obuhvaća bilinogojstvo, stočarstvo i s njima povezane uslužne djelatnosti“¹. Djelatnost poljoprivrede dijeli se na različite sektore i kategorije ovisno o načinu proizvodnje, o vrsti životinja ili biljaka koje poljoprivrednik uzgaja. „Poljoprivredu definiramo kao aktivnost koja je vezana za uzgoj korisnih biljaka i životinja, te za preradu, prijevoz i promet vlastitom aktivnošću proizvedenih biljnih i životinjskih proizvoda“ (Petrač, 2002:11). Osim osnovnih aktivnosti koje su vezane uz uzgoj biljaka i životinja usko se vežu i dodatne aktivnosti koje su potrebne za nesmetanu poljoprivrednu proizvodnju kao što je primjerice prijevoz ili skladištenje.

Kao što je navedeno u prethodnom odlomku zadaća poljoprivrede je zadovoljenje osnovnih potreba, osim te zadaće navede su još dvije koje su isto tako važne i bez njih gospodarstvo država ne bi moglo napredovati niti se razvijati. Prva i glavna zadaća je prehraniti domaće stanovništvo, odnosno omogućiti dovoljnu količinu hrane koja je potrebna jednoj

¹ Zakon o poljoprivredi. NN 149/09, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_12_149_3636.html (30.05.2022.)

državi, druga je temeljna zadaća opskrbiti industriju svim potrebnim poluproizvodima i sirovinama poljoprivrednog podrijetla kao što su primjerice industrije koje proizvode prehrambene proizvode, stočnu hranu, proizvode od duhana, pića, kožu pa čak i proizvode za zdravlje i njegu. Posljednja i ne manje važna zadaća poljoprivrede je ostvariti što veću vrijednost izvoza poljoprivrednih proizvoda, odnosno povećati proizvodnju i ujedno će se povećati i količina za izvoz te će se time povećati devizni priljev².

Kako bi se mogle ispuniti zadaće agrarne politike potreban je ljudski rad koji će to omogućiti, osoba koja obavlja djelatnost poljoprivrede naziva se poljoprivrednik. On je „fizička ili pravna osoba ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koja obavlja poljoprivrednu djelatnost, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, samoopkrbno poljoprivredno gospodarstvo, obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te druga pravna osoba“³. Poljoprivrednik se smatra jednim od glavnih čimbenika poljoprivredne proizvodnje jer svojim radom i trudom doprinosu rastu i razvoju gospodarstva zemlje.

2.1. Povijest poljoprivrede

Poljoprivreda se smatra jednom od najstarijih djelatnosti te postoji od kada i čovjek, ali tada se nije radilo o poljoprivredi koja se danas primjenjuje. Smatra se da je sve započelo s pojavom prvog čovjeka u pravom smislu, a to je bio Homo habilis koji je kao i sve životinjske vrste imao potrebu prehraniti se. Tada se prehranjivanje zasnivalo na lovu, ribolovu i sakupljanju neotrovnih biljaka i bilja, a to baš i nije bilo jednostavno kako izgleda potrebno je poznavati jestive biljke, ali i stvoriti potrebno oružje koje služi za lov. Kako se klima sve više mijenjala tako se mijenjala i prehrana te su započele migracije svih životinjskih vrsta, uslijed toga čovjek se morao prilagoditi novo nastalim uvjetima ili slijediti životinje. Lov i sakupljanje biljaka je kroz različita povijesna doba sve više napredovao, ali je utjecao i na socijalizaciju društva. Jedan od bitnijih događaja u povijesti bilo je vladanje vatrom, kada je čovjek pomoću ognjišta pomaknuo korak sa sirove hranu na kuhano. Osim što je ognjište služilo za kuhanje, ali i stvaranje socijalnih odnosa između ljudi. Tek u neolitiku došlo je do revolucije kada su plemena napravila prijelaz od lovca-sakupljača do poljoprivrednika, a navedena revolucija nazvana je neolitička poljoprivredna revolucija. Od tada se poljoprivreda počinje naglo razvijati

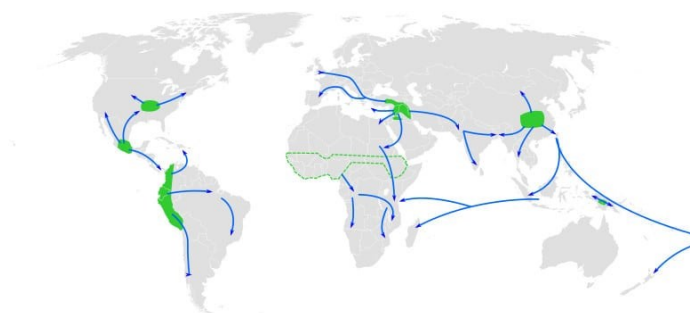
² POPIM, Temeljne zadaće poljoprivrede, <http://www.popim.hr/2019/01/12/temeljne-zadace-poljoprivrede/>, (30.05.2022.)

³ Zakon o poljoprivredi. NN 118/18, <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (30.05.2022.)

i pojavljuju se poljoprivredne kulture, ali i životinje koje se i danas uzgajaju. Osim toga prvi poljoprivrednici stvarali su razno oruđe koje se služilo za obradu zemlje, a smatra se da je plug izumljen u Mezopotamiji u IV. tisućljeću prije Krista (Defilippis, 2005). Također došlo je i do raznih saznanja o uzgoju biljaka i životinja kojima se ljudi služe u poljoprivredi i dan danas.

Smatra se da je proizvodnja hrane odnosno poljoprivreda započela na tri geografska područja, a to su Bliski istok, Daleki istok i Srednja Amerika. Na navedenim područjima osim što je napredovao uzgoj biljaka i životinja, napredovala je i tehnologija koja je olakšavala i ubrzava uzgoj te je utjecala na brži rast i razvoj stanovništva i društva (Jurić, 2002). Porastom stanovništva osim što se je povećala potreba za hranom istodobno se povećala i potreba za migracijama jer je na nekim područjima došlo do zasićenja stanovništva i manjka hrane te su zbog navedenog mnoge obitelji potražile novo područje za život i uzgoj biljaka i životinja. U nastavku rada prikazana je Slika 1. koja prikazuje važna područja početka poljoprivrede.

Slika 1. Područja početka poljoprivrede

*Izvor: Plants, people, planet, <https://plantspeopleplanet.org.au/origins-of-agriculture/>
(31.05.2022.)*

Slika 1. prikazuje šest geografska područja za koja se smatra da su počeci poljoprivrede. Iako je prikazano šest područja ipak glavna područja početka poljoprivrede su Bliski istok, Daleki istok i Srednja Amerika. Iz navedenih područja poljoprivrede odnosno proizvodnja hrane se počela širiti i na ostale dijelove svijeta. Zbog toga danas postoje iste mnogobrojne kulture, ali i životinje na različitim područjima.

Najbitnije i najzaslužnije područje za poljoprivredu u Africi, dijelom u Aziji te za cijelu Europu bilo je područje Bliskog istoka. Naselja koja se nalaze u dolini rijeke Jordan definiraju se kao najstarija naselja poljoprivrede. Tijekom širenja poljoprivrede je stigla na područje Nizozemske oko 4900. godine prije Krista te je tada poljoprivreda bila sve bliže i bliže

Hrvatskoj. Veliko transmisijsko značenje imala je upravo Hrvatska koja je sudjelovala u daljnjem širenju na sjeveroistok i sjeverozapad, ali i širenju na sjevernu Italiju (Jurić, 2002).

Kako se razvijalo čovječanstvo tako se usporedno razvijala i poljoprivreda zato se i kaže za poljoprivredu da je najstarija ljudska djelatnost. Osim što se je poljoprivreda razvijala usporedno s čovječanstvom imala je i veliku ulogu u različitim fazama društva, ali i gospodarstva. Razvoj poljoprivrede može se podijeliti u tri faze odnosno etape razvoja.

Prva etapa naziva se predindustrijska proizvodnja, prirodna poljoprivreda. Druga etapa razvoja je gospodarstvo u tijeku industrijalizacije. Treća etapa razvoja naziva se gospodarstvo punog zamaha industrije. Prva etapa trajala je najduže od početaka same poljoprivrede do skoro kraja XVIII. stoljeća kada je u Engleskoj započela industrijska revolucija. Karakterizira ju pojava pojma poljoprivrede te otkrivanje različitih biljaka i životinja za uzgoj te izradu i korištenje prvih oruđa u poljoprivredi. Druga faza započela je industrijskom revolucijom krajem XVIII. stoljeća. Navedena etapa te industrijska revolucija ubrzale su i olakšale obradu zemljišta jer je bio izumljen plug koji su pokretale životinje i na takav način olakšale rad čovjeku. Osim pluga još neke vrlo bitne stečevine navedenog razdoblja su: željeznica i parni stroj. Posljednja faza razvoja započela je otkrićem motora s unutarnjim izgaranjem te sve većom primjenom istog. Nažalost treću fazu usporila je ekonomska kriza i Drugi svjetski rat. Ipak najznačajnije što je donijela je električna struja (Defilippis, 2002).

Svaka od ove tri razvojne faze poljoprivrede međusobno su povezane te su sve započele nekim važnim događajem u povijesti primjerice druga etapa započela je zbog industrijalizacije. Iako se smatra da je treća etapa najviše doprinijela razvoju svijeta koji danas postoji, ali bez prethodne dvije vrlo vjerojatno treća razvojna etapa ne bi mogla donijeti svijetu ono što je donijela utjecajem prva i druge razvojne etape poljoprivrede.

2.2. Podjela poljoprivrede

Poljoprivreda se kroz stoljeća sve više razvijala i širila svijetom te se je raščlanila na različite vrste. Na podjelu poljoprivrede po kategorijama najviše su utjecale etape razvoja, ali i sve ostalo što je nekim dijelom utjecalo na gospodarstvo i društvo u cjelini. Skoro svaka zemlja imala je svoju posebnu klasifikaciju poljoprivrede, a to je stvaralo nejasnoće i poteškoće ponajviše kod različitih istraživanja, ali i kod međunarodne prodaje.

Danas postoje tri sustava gospodarenja u poljoprivredi razvijenog svijeta. Intenzivna poljoprivreda temelji se na intenzivnoj kemizaciji, a cilj joj je ostvariti veliku dobit i tržišno konkurentan proizvod. Održiva poljoprivreda sustav je cjelovite poljoprivredne proizvodnje

koji je manje ovisan o visokom utrošku energije i sintetskim kemikalijama. Takav sustav održava plodnost tla, smanjuje ovisnost poljoprivrede o resursima izvan sustava, smanjuje oštećenja okoliša i osigurava postupan rast proizvodnje za sve brojnije stanovništvo. Ekološka poljoprivreda alternativni je sustav gospodarenja prema čvrstim pravilima ekoloških udruga od kojih je najpoznatiji Međunarodni savez pokreta organske poljoprivrede⁴.

Osim prethodne podjele poljoprivrede postoji i podjela prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti, a djelatnost poljoprivrede dijeli se na „biljnu i stočarsku proizvodnju, lovstvo i uslužne djelatnosti povezane s njima, a navedeni odjeljak je podijeljen na 7 skupina. Uzgoj jednogodišnjih usjeva, uzgoj višegodišnjih usjeva, uzgoj sadnog materijala i ukrasnog bilja, uzgoj stoke, peradi i ostalih životinja, mješovita proizvodnja, pomoćne djelatnosti u poljoprivredi i djelatnosti koje se obavljaju nakon žetve usjeva te lov, stupačarenje i uslužne djelatnosti povezane s njima“⁵.

Danas u Republici Hrvatskoj poljoprivreda se najčešće dijeli prema temeljnim granama koje u nastavku slijede. Osim te podjele koristi se i podjela koja dijeli poljoprivredu na ekološku i onu običnu odnosno tradicionalnu poljoprivredu. U Hrvatskoj se u zadnjih nekoliko godina više na važnosti pridodaje ekološkoj poljoprivredi zbog brige o okolišu.

„Podjela se, primjerice, može provesti na temelju primjene agrotehnike i uzgojnih metoda pa se tako razlikuju ratarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, travnjikarstvo i stočarstvo kao temeljne grane poljoprivrede. One se dalje dijele na uzgajanje pojedinih skupina biljaka odnosno životinja. Kao temelj klasifikacije uzima se i namjena proizvoda pa se temeljem toga kriterija razlikuju žitarice, industrijsko bilje, povrće, stočni proizvodi itd.“ (Grahovac, 2005:23).

3. AGRARNA POLITIKA

Pojam agrarne politike može se na različite načine definirati te svaki autor na malo drugačiji način shvaća navedeni pojam. Poljoprivreda politika ne može se oblikovati ni ustrojiti izvan okvira ekonomske politike niti izvan gospodarskog koncepta, a ni svrha ni strategija ne mogu se razlikovati od strategije ekonomske politike (Petrač, 2002). „Agrarna se politika može najsažetije definirati kao ukupna djelatnost nositelja ekonomske politike prema poljoprivredi“

⁴ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Poljoprivreda, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49324> (31.05.2022.)

⁵ Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007. NN 58/2007, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html (31.05.2022.)

(Grahovac, 2005:316). Može se zaključiti kako je agrarna odnosno poljoprivredna politika ovisna o ekonomskoj politici te se smatra da je dio ekonomske politike, ali bi se moglo reći da i imaju neke zajedničke ciljeve i zadaće kao primjerice rast i razvoj gospodarstva i povećanje bruto domaćeg proizvoda.

„Pod agrarnom politikom obično se podrazumijeva skup mjera koje se poduzimaju radi usmjeravanja razvoja poljoprivrede. U pravilu, te mjere utvrđuje i provodi država u cijeloj svojoj strukturi organizacije vlasti, od lokale do središnje. Agrarne mjere provode i razne organizacije i ustanove, udruženja proizvođača, stručne službe i dr.“ (Defilippis, 2002:210). Mjere agrarne politike imaju različite ciljeve i zadaće, ali onaj opći cilj ili zadatak bio bi razvoj i napredak poljoprivrede, a potom i cijelog gospodarstva pojedine zemlje.

Agrarna politika uključuje različite mjere koje se odnose na cijene, poreze, kredite i kreditne stope, ali i zemljišnu politiku te se tim mjerama utječe na unapređenje poljoprivredne proizvodnje, poboljšanja položaja poljoprivrednika i osiguranja potrebnih poljoprivrednih proizvoda⁶. Kako bi se moglo upravljati i kako bi se sve mjere poljoprivrede mogle ostvariti potreban je program koji će to omogućiti i olakšati. „Poljoprivredna politika provodi se prema Nacionalnom programu za poljoprivredu i ruralni razvoj. Nacionalni program sadrži kratkoročne i srednjoročne ciljeve, mjere, vremenski slijed i rokove ostvarenja tih ciljeva, očekivane učinke te iznose i izvore novčanih sredstava za provođenje mjera poljoprivredne politike“⁷. Poljoprivredna politika se sastoji od tri elementa, to su: ciljevi, instrumenti i mjere odnosno sredstva te nositelji.

3.1. Elementi agrarne politike (ciljevi, nositelji, instrumenti, mjere i sredstva)

Svaki čovjek, država, ali i politika određuje zadaće i ciljeve koje želi ostvariti kroz određeno razdoblje različitim sredstvima također različite ciljeve ima i poljoprivredna politika Republike Hrvatske, a njezini „ciljevi mogu se izvesti iz zadaća poljoprivrede“ (Grahovac, 2002:316). Glavna zadaća poljoprivrede smatra se da je prehraniti stanovništvo te su iz te glavne zadaće potekli ciljevi agrarne politike. Temelj ciljeva poljoprivredne politike mora biti gospodarski razvoj, jer samo takav temelj može osigurati cilj potrebne kvalitete (Petrač, 2002).

Ciljevi hrvatske poljoprivredne politike su: „podizanje razine konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora, poboljšanje tržišnih mehanizama za prodaju

⁶ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Agrarna politika, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=845> (03.06.2022.)

⁷ Zakon o poljoprivredi. NN 30/15, <https://www.zakon.hr/z/1771/Zakon-o-poljoprivredi-2015-2018>, (03.06.2022.)

poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, održivo upravljanje prirodnim resursima, okolišno prihvatljiva poljoprivreda uravnoteženi prostorni razvoj ruralnih područja uz unapređenje života u lokalnoj zajednici, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta, i osiguranje stabilnog dohotka poljoprivrednika⁸.

Kako bi se agrarna politika mogla primijeniti na poljoprivredu i njezinu proizvodnju potrebni su nositelji koji će njome upravljati, ali potrebni su oni kojima su mjere agrarne politike namijenjene. „Nositelji agrarne politike su fizičke i pravne osobe koje svojom djelatnošću, stvarajući potrebne preduvjete i usmjeravajući aktivnost društva, omogućuju i usmjeravaju ostvarenje pojedinih ciljeva u oblasti poljoprivrede“ (Petrač, 2002:184). Kao što je navedeno nositelji su fizičke i pravne osobe. Fizičke osobe su prvenstveno obiteljska poljoprivredna gospodarstva i svi ostali poljoprivrednici. Uz fizičke osobe se vežu i one pravne koje različitim aktivnostima, mjerama i sredstvima pridonose rastu i razvoju poljoprivrede. Neke od bitnijih pravnih osoba koje spadaju u nositelje poljoprivredne politike su: Ministarstvo poljoprivrede, Agencija za plaćanja u poljoprivredni, ribarstvu i ruralnom razvoju, Hrvatska poljoprivredna komora pa čak i znanstvene institucije. Za ostvarenje utvrđenih ciljeva agrarne politike Republike Hrvatske potrebne su različite mjere i instrumenti odnosno sredstva koja donosi država odnosno Sabor, a nositelji politike primjenjuju i usmjeravaju sredstva prema poljoprivredi. Sredstva agrarne politike dijele se na: ekonomske mjere, mjere zemljišne agrarne politike, organizacijske mjere i administrativne mjere. Organizacijske mjere podrazumijevaju mjere koje država financira i organizira, a njihova namjena je za razvoj proizvodnje te se mjere odnose na različito obrazovanje i napredovanje. Administrativne mjere su one koje država donosi, a služe za kontroliranje osnovnih načela ponašanja u proizvodnji, ali i u prometu poljoprivrednih dobara. Zemljišna politika ima veliku važnost za poljoprivredu jer je zemljište jedan od najvažnijih elemenata koji služi za proizvodnju hrane, a nažalost njegovo širenje je ograničeno. Zadnja mjera agrarne politike su ekonomske mjere koje najčešće podrazumijevaju financijska sredstva kao što su različiti poticaji, krediti i subvencije (Defilippis, 2002).

3.2. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva smatraju se temeljem poljoprivredne djelatnosti odnosno proizvodnje te ih neki autori nazivaju i nositeljima agrarne politike jer sve mjere i instrumenti su usmjereni upravo na obiteljska poljoprivredna gospodarstva, a u Hrvatskoj ih u

⁸ Zakon o poljoprivredi. NN 118/18, <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (03.06.2022.)

današnje vrijeme ima sve manje i manje i ostaju samo najveći i najjači. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo može se definirati na sljedeći način.

„OPG je organizacijski oblik gospodarskog subjekta poljoprivrednika fizičke osobe koji radi stvaranja dohotka samostalno i trajno obavlja djelatnost poljoprivrede i s njom povezane dopunske djelatnosti, a temelji se na korištenju vlastitih i/ili unajmljenih proizvodnih resursa te na radu, znanju i vještinama članova obitelji“⁹. Kako bi navedeni organizacijski oblik mogao djelovati, potrebno je posjedovati sva potrebna sredstva kao što je zemljište, stoka ako se radi o stočarstvu, potrebno se upisati u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava te još ostala potrebna sredstva. Upisnik poljoprivrednih gospodarstava je službena evidencija koju vodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Navedeni Upisnik je u elektroničkom obliku u koji se evidentiraju svi bitni podaci o OPG-u, npr. naziv, sjedište, djelatnost, fizička osoba i ostalo¹⁰.

„Obiteljska poljoprivredna gospodarstva predstavljaju organizacijske jedinice u hrvatskoj poljoprivredi, a zasnivaju se na privatnom vlasništvu zemlje i ostalih sredstava za proizvodnju“ (Petrač, 2003:102). Ipak najvažnija komponenta obiteljskog gospodarstva je zemljište koje je u privatnom vlasništvu, ali uz pomoć zemljišnih mjera postoji i mogućnost zakupa zemljišta u državnom vlasništvu te se tako pomaže poljoprivrednicima kako bi mogli svoju proizvodnju širiti. „Obiteljsko je gospodarstvo vrlo složena socioekonomska jedinica. Osnovu te jedinice čini obitelj ili domaćinstvo kao elementarna socijalna zajednica u kojoj se vrši reprodukcija ljudi i realiziraju ekonomske aktivnosti nužne za opstojnost te zajednice“ (Defilippis, 2005:135). Najčešće se poljoprivredno gospodarstvo prenosilo s koljena na koljeno, točnije djeca su nasljeđivala obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo od roditelja, vrlo vjerojatno je naziv upravo potekao iz toga nasljeđivanja i zadržavanja unutar obitelji.

Zbog različitih utjecaja u današnjem okruženju postoji sve manje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i poljoprivrednika, a najčešće su to ekonomski, obiteljski i socijalni razlozi jer većina smatra da poljoprivredna djelatnost nije više toliko cijenjena niti održiva. Iako Europska Unija ulaže različita sredstva u razvoj poljoprivrede to i dalje nije dovoljno jer proizvodi hrvatskog poljoprivrednika kao što je mlijeko i meso imaju vrlo nisku otkupnu cijenu te to niti jedna mjera Europske Unije ili Republike Hrvatske ne može nadoknaditi.

⁹ Zakon o obiteljskom gospodarstvu. NN 29/18, <https://www.zakon.hr/z/1015/Zakon-o-obiteljskom-poljoprivrednom-gospodarstvu> (04.06.2022.)

¹⁰ Ministarstvo poljoprivrede, Pitanja i odgovori, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/obiteljska-poljoprivredna-gospodarstva/pitanja-i-odgovori/1322> (04.06.2022.)

4. MJERE AGRARNE POLITIKE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kako bi se mogli ostvariti ciljevi hrvatske agrarne politike potrebne su različite mjere koje će olakšati i ubrzati njihovo ostvarenje. Osim toga mjere u značajnoj mjeri utječu i na rast i razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, poljoprivredne proizvodnje i gospodarstva u cjelini. Mjere koje se najčešće provode u Hrvatskoj su: izravne potpore, mjere ruralnog razvoja, mjere zemljišne politike i još neke od ostalih kao npr. potpore za plavi dizel. „Mjere poljoprivredne politike financiraju se iz: fondova Europske unije namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju, državnog proračuna Republike Hrvatske, proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili donacija i drugih izvora u skladu s važećim zakonskim propisima“¹¹.

Nakon Ministarstva poljoprivrede druga najvažnija institucija za mjere agrarne politike je Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju nudi niz različitih sustava odnosno aplikacije kao što su: ARKOD, AGRONET i AgroGTF. ARKOD i AgroGTF sustavi odnosno aplikacije služe za identifikaciju zemljišnih parcela, a AGRONET aplikacija u značajnoj mjeri olakšava i ubrzava proces podnošenja zahtjeva za određenu mjeru njezino praćenje i pregledavanje.

Također Agencija za plaćanja osim što je zadužena za provedbu mjera, ona provodi i kontrolu plaćanja poljoprivrednicima putem Integriranog administrativnog i kontrolnog sustava (IAKS). To je „obvezan alat za kontrolu plaćanja u poljoprivredi. Njime zemlje članice EU dodjeljuju, prate i kontroliraju izravna plaćanja i mjere ruralnog razvoja vezane uz površinu“¹². Mjere u Republici Hrvatskoj mogu se podijeliti na izravne potpore, mjere ruralnog razvoja, mjere zemljišne politike te ostale mjere.

4.1. Izravne potpore

Najznačajnije mjere agrarne politike Republike Hrvatske upravo su izravne potpore koje se izravno daju poljoprivrednicima radi osiguranja stabilnosti dohotka od poljoprivrede¹³. Iako većina poljoprivrednika smatra kako su izravna plaćanja kratkotrajnog karaktera, ali ako se na pravilan način ulože u potrebna sredstva mogu donijeti dugotrajnu održivost. „Svrha izravnih potpora je osigurati dugotrajnu održivost aktivnih poljoprivrednika koji obavljaju

¹¹ Zakon o poljoprivredi. NN 118/18, <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (04.06.2022.)

¹² Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, O nama, <https://www.apprrr.hr/o-nama/> (04.06.2022.)

¹³ Zakon o poljoprivredi. NN 118/18, <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (15.06.2022.)

poljoprivrednu djelatnost. Dodjeljuju se za proizvodnju, uzgoj ili sadnju poljoprivrednih proizvoda, za uzgoj ili držanje stoke, kao i za održavanje poljoprivredne površine u stanju pogodnom za pašu ili uzgoj¹⁴. Izravne potpore točnije izravna plaćanja poljoprivrednicima olakšavaju provedbu i obavljanje određenih aktivnosti i zadataka poljoprivredne djelatnosti te na tako podupiru poljoprivrednike da povećaju svoju proizvodnju i uzgoj bilo to biljaka ili životinja.

Izravne potpore čine izravna plaćanja koja se sastoje od potpore po površini i proizvodno vezanih potpora u stočarstvu i ratarstvu te je njihova primjena i svrha vrlo jasna, a to je osiguranje stabilnosti. Kako bi aktivan poljoprivrednik mogao ostvariti pravo na izravnu potporu treba biti upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, njegova stoka mora biti upisana u Jedinostvenom registru domaćih životinja, a poljoprivredno zemljište mora biti upisano u ARKOD sustav, a navedeni sustav nadzire Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju¹⁵. Provedba navedene izravne potpore točnije izravnih plaćanja ne bi bila moguća bez sljedećih financijskih sredstava. „Program izravnih plaćanja financira se sredstvima iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi te sredstvima državnog proračuna Republike Hrvatske za dopunska nacionalna izravna plaćanja“¹⁶.

Izravna plaćanja sastoje se od osam različitih mjera, a to su: „osnovno plaćanje, preraspodijeljeno plaćanje, plaćanje za poljoprivredne prakse korisne za klimu i okoliš, plaćanje za mlade poljoprivrednike, proizvodno vezanu potporu npr. za tov junadi, program za male poljoprivrednike, mjere državne potpore za iznimno osjetljive sektore za maslinovo ulje, duhan, mliječne krave, rasplodne krmače, očuvanje domaćih i udomaćenih sorti poljoprivrednog bilja, plaćanja za IAKS mjere ruralnog razvoja“¹⁷. Svaka od navedenih mjera izravnih plaćanja usmjerena je prema određenim područjima djelatnosti poljoprivrede ili nositeljima poljoprivredne djelatnosti npr. plaćanje za mlade poljoprivrednike usmjereno je samo prema osobama koje nisu starije od 40 godina, a time se želi postići da što više mladih ostane u agrarnom području i doprinese razvoju poljoprivrede i cjelokupnog gospodarstva Hrvatske.

¹⁴ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Izravne potpore, <https://www.apprrr.hr/izravne-potpore/> (15.06.2022.)

¹⁵ Savjetodavna služba, Izravna plaćanja, <https://www.savjetodavna.hr/izravna-placanja/> (15.06.2022.)

¹⁶ Ministarstvo poljoprivrede, Izravne potpore, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/mjere-poljoprivredne-politike/izravne-potpore/185> (15.06.2022.)

¹⁷ Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2022. godinu. NN 27/2022, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_03_27_352.html (15.06.2022.)

4.2. Mjere ruralnog razvoja

Sljedeće mjere agrarne politike Republike Hrvatske su mjere ruralnog razvoja, a one su usmjerene na „povećanje gospodarske učinkovitosti, unaprjeđenje konkurentnosti proizvodnje i prerade poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, održivo gospodarenje šumama, poboljšanje kvalitete života, očuvanje naseljenosti i unaprjeđenje gospodarskih djelatnosti u ruralnim područjima poštujući načela očuvanja i unaprjeđenja okoliša, krajobraza i bioraznolikost“¹⁸. Mjere ruralnog razvoja mogu se podijeliti u dvije grupe, a to su: mjere prije pristupanja Europskoj Uniji i mjere poslije pristupanja Europskoj Uniji.

Mjere ruralnog razvoja prije pristupanja Europskoj Uniji provodile su se od 2007. do 2013. godine i u sklopu pretpristupnog programa IPARD, a on je dio Instrumenta pretpristupne pomoći. Program je imao šest mjera i tri cilja, a oni su: poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice, pripremne radnje za provedbu poljoprivredno – okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja i razvoj ruralne ekonomije¹⁹. Moglo bi se reći da je program imao za cilj da se Hrvatska koja će tek 2013. godine postati punopravna članica Europske Unije prilagodi i uskladi budućim programima i samom članstvu. Ovisno o mjerama korisnici navedenog programa mogli su biti obrti, tvrtke i obiteljska poljoprivredna gospodarstva, ali samo koja su bila u sustavu PDV-a i ostala nikakva ograničenja nisu postojala. Korisnicima programa u Hrvatskoj do 2011. godine na raspolaganju su bila sredstva u iznosi 1,3 milijarde kuna potpore²⁰. Pretpristupni program Republici Hrvatskoj je pripomogao kod prilagodbe gospodarstva na nove okolnosti koje je donijelo članstvo u Europskoj Uniji.

Hrvatska 01. srpnja 2013. godine postaje punopravna članica Europske Unije i od tada točnije u razdoblju od 2014. do 2020. godine provodi se Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Unutar navedenog Programa definirano je čak 19 mjera kojima je bio cilj povećanje konkurentnosti same poljoprivredne djelatnosti, stvaranje novih, ali i zadržavanje starih radnih mjesta te učinkovito upravljanje prirodnim resursima. Ukupna financijska sredstava iznosila su 2.383 milijarde eura, najveći dio se financirao iz Europskog fonda za ruralni razvoj, a ostalo iz

¹⁸ Zakon o poljoprivredi. NN 118/18, <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (15.06.2022.)

¹⁹ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, IPARD/SAPARD arhiva, <https://www.apprrr.hr/ipard-sapard-arhiva/> (16.06.2022.)

²⁰ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, IPARD/SAPARD arhiva, <https://www.apprrr.hr/ipard-sapard-arhiva/> (16.06.2022.)

proračuna Hrvatske²¹. Novi Program provodit će se tek od 2023. do 2027. godine, a do tada i u prijelaznom razdoblju osigurana su potrebna financijska sredstva za ruralni razvoj Hrvatske.

4.3. Mjere zemljišne politike

Točna definicija zemljišne politike ne može se odrediti, ali bi se ona mogla specificirati kao segment poljoprivredne politike koja provodi mjere za poljoprivredno zemljište. „Mjere zemljišne politike su skup mjera kojima se utječe na racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem kao dobrom od interesa RH sukladno važećim propisima, uz sustavnu i učinkovitu zaštitu okoliša“ (Mičević, Dragičević, Patalen, 2015:127). Mjerama se pokušava zaštititi poljoprivredno zemljište od različitih štetnih utjecaja koji mogu na bilo koji način umanjiti vrijednost i kvalitetu zemljišta za proizvodnju. „Poljoprivrednim zemljištem smatraju se poljoprivredne površine koje su po načinu uporabe u katastru opisane kao: oranice, vrtovi, livade, pašnjaci, voćnjaci, maslinici, vinogradi, ribnjaci, trstici i močvare, kao i drugo zemljište koje se može privesti poljoprivrednoj proizvodnji“²². Odnosno poljoprivredno zemljište je određena površina koja se koristi za uzgoj biljaka i životinja.

„Poljoprivredno zemljište mora se održavati pogodnim za poljoprivrednu proizvodnju. Vlasnici i posjednici poljoprivrednog zemljišta dužni su poljoprivredno zemljište obrađivati primjenjujući potrebne agrotehničke mjere ne umanjujući njegovu vrijednost“²³. Ako se oni ne pridržavaju postojećih mjera kvaliteta zemlja se smanjuje i to utječe na plodnost tla te je poljoprivredno zemljište najbitniji čimbenik poljoprivredne djelatnosti i zbog toga se često provode analize tla. Poljoprivredno zemljište u Republici Hrvatskoj može biti u privatnom i državnom vlasništvu te često dolazi do privatizacije državnog zemljišta kako bi se povećala proizvodnost.

Zbog povećanja kapaciteta proizvodnje, ali i povećanja konkurentnosti poljoprivrede Zakon iz 2009. godine navodi postojanje tri vrste mjera koje se odnose na poljoprivredno zemljište. „Dodjela prava korištenja i prodaja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, unapređivanje gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i zaštita poljoprivrednog zemljišta od

²¹ Europski strukturni i investicijski fondovi, Program ruralnog razvoja 2014.-2020., <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/> (16.06.2022.)

²² Zakon o poljoprivrednom zemljištu. NN 20/18, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_20_402.html (18.06.2022.)

²³ Ministarstvo poljoprivrede, Poljoprivredno zemljište, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute teme/poljoprivreda-173/poljoprivredno-zemljiste/korisne-informacije/213> (18.06.2022.)

onečišćenja²⁴. Danas mjere zemljišne politike kao takve mjere više ne postoje prvenstveno zbog ulaska u Europsku uniju, ali i zbog promjena različitih zakona koji se odnose na poljoprivredu. Odnosno formirane su na malo drugačiji. Sada se primjenjuje Program raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, cilj je ostao isti te se također brine i o zaštiti od onečišćenja i zbog čega se provode česte analize tla. Unutar programa postoje različiti oblici raspolaganja, neke oblike provode jedinice lokalne samouprave, a neke Ministarstvo poljoprivrede. „Jedinice lokalne samouprave putem javnog natječaja provode zakup, zakup zajedničkih pašnjaka i prodaju. Ministarstvo poljoprivrede provodi zakup za ribnjake, zamjenu, davanje na korištenje bez javnog poziva, prodaju izravnom pogodbom, razvrgnuće suvlasničke zajednice, osnivanje prava građenja i osnivanje prava služnosti²⁵. Navedeni oblici uvelike pomažu poljoprivrednicima u širenju proizvodnje, ali i povećanju konkurentnosti. Osim što se time povećava poljoprivredna proizvodnja time se i smanjuje postojanje neiskorištenih potencijala poljoprivrednog zemljišta.

Zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države ima neke prednosti za poljoprivrednika npr. jeftinije je nego kupnja zemljišta te povećanje proizvodnje, ali uz prednosti dolaze i nedostaci kao što su: vlasništvo je i dalje državno, mogućnost oduzimanja nakon roka zakupa.

4.4. Ostale mjere

Postoje i druge mjere koje doprinose ostvarivanju utvrđenih ciljeva agrarne politike u te ostale mjere spada plavi dizel koji se može kupiti i koristiti u određenim količinama ako osoba posjeduje određeno pravo i potrebnu karticu. Plavi dizel koristi se za pokretanje motornih vozila koja se koriste u poljoprivredi npr. traktor. Bez odgovarajućeg goriva koje pokreće vozila poljoprivrednici ne bi mogli obavljati svoju određenu djelatnost te zbog toga država odnosno Ministarstvo poljoprivrede dodjeljuje pravo kupnje i primjene određenih količina plavog dizela poljoprivrednicima.

Pravo za kupnju i korištenje može ostvariti korisnik upisan u „Upisnik poljoprivrednika: koji je u prethodnoj i/ili tekućoj godini pravovremeno podnio zahtjev za izravnu potporu ili koji se bavi tovom svinja i brojlera, uzgojem i držanjem kopitara, pčela, kokoši nesilica i izvornih pasmina domaćih životinja i temeljem toga je upisan u evidencijama koje vodi

²⁴ Zakon o poljoprivredi. NN 149/09, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_12_149_3636.html (18.06.2022.)

²⁵ Ministarstvo poljoprivrede, Poljoprivredno zemljište, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredno-zemljiste/korisne-informacije/213> (18.06.2022.)

Ministarstvo poljoprivrede i/ili ovlaštena ustanova, i/ili pravni subjekt kojem je sukladno posebnom propisu povjereno vođenje evidencije²⁶. Zahtjev za izravnu potporu podnosi se po površini ili broju prijavljenih grla. Fizička ili pravna osoba koja nije upisana u Upisnik poljoprivrednika i koja nema zadovoljene sve potrebne uvjete ne može biti korisnik plavog dizela. Osim prethodno navedenih uvjeta poljoprivrednik ili neka druga osoba koja želi pravo za plavi dizel mora posjedovati i karticu goriva koju izdaje ovlaštena institucija.

Osim Ministarstva poljoprivrede i Agencije za plaćanja kod dodjele prava za kupnju i korištenje plavog dizela veliku važnost ima i Financijska agencija FINA. FINA nadzire svaku potrošnju točnije prodaju plavog dizela pomoć posebnog sustava. Uporabom sustava bilježi se svaka prodaja plavog dizela čime se kontrolira korištenje prava na kupnju plavog dizela u čiju cijenu nije uračunata trošarina. Također u sustavu su upisana i sva prodajna mjesta plavog dizela, ali i svi ostali podaci o korisnicima i količinama plavog dizela koje su im dodijeljena. Prilikom kupnje potrebno je posjedovati i prikazati karticu goriva jer se navedeni sustav zasniva na njoj te se samo njome potvrđuje pravo na kupnju plavog dizela. Karticom se i evidentira količina plavog dizela koja je kupljena te se samim time lakše prati koja količina je ostala korisniku na kartici goriva²⁷. Sustav se temelji upravo na navedenoj kartici te se prodaja plavog dizela na prodajnom mjestu ne može ostvariti ako korisnik ne prikaže karticu i ostale potrebne isprave. Sustavom se olakšava identifikacija korisnika prava, ali i kontrola količine. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju obračunava i dodjeljuje količinu plavog dizela prema utvrđenim stavkama koje su zabilježene u poljoprivrednim evidencijama.

5. ANALIZA STANJA HRVATSKE POLJOPRIVREDE U 2019. I 2020. GODINI

Poljoprivreda se sastoji od različitih čimbenika i dionika te oni međusobno ovise jedan o drugom. Primjerice kako bi se mogla uzgojiti pšenica potrebno je prvenstveno zemljište i samo sjeme pšenice uz to je potreban ljudski rad i sva mehanizacija i poljoprivredna vozila, a na kraju je potreban i kupac koji će je na kraju kupiti te jedno bez drugoga nikako ne bi moglo pravilno funkcionirati. Na stanje poljoprivrednog sektora utječu razni direktni i indirektni faktori. Prvenstveno na poljoprivredu utječe politika i razna pravila i norme, klimatske

²⁶ Pravilnik o primjeni Zakona o trošarinama koji se odnosi na plavi dizel za namjene u poljoprivredi, ribolovu, akvakulturi te na povrat plaćene trošarine na bezolovni motorni benzin za namjene u ribolovu. NN 1/2019, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_1_2.html (26.06.2022.)

²⁷ FINA, Plavi dizel, <https://www.fina.hr/plavi-dizel> (26.06.2022.)

promjene koje se u zadnjih nekoliko godina u značajnoj mjeri osjete i odražavaju se na sva područja. Također utječu i poljoprivredni čimbenici kao što je zastupljenost poljoprivrednika i poljoprivrednih gospodarstava, poljoprivredno zemljište, poljoprivredna proizvodnja koja se može podijeliti na biljnu i životinjsku. Osim tih poljoprivrednih faktora na samo stanje poljoprivrede utječu i financijska sredstva koja su namijenjena za razvoj i unaprjeđenje poljoprivrede koja se najčešće dobivaju iz EU fondova.

Republika Hrvatska unutar cjelokupnog gospodarstva posjeduje popriličan potencijal za pretvaranje poljoprivrednog sektora u suvremenu djelatnost poljoprivrede kojom se na efikasan način stimulira povećanje zaposlenosti odnosno otvaranje novih radnih mjesta, razvoj ruralnih područja te stimulira cjelokupan gospodarski rast, ali i potiče učinkovito gospodarenje okolišem. Poljoprivredno-prehrambeni sektor u značajnoj mjeri doprinosi jačanju države te povećanju kvalitete života u ruralnim i urbanim sredinama u Republici Hrvatskoj. Poljoprivredno-prehrambeni sektor ima brojne konkurentne prednosti i potencijal koji se može na pravilan način upotrijebiti za ojačavanje rasta i razvitka, uz navedene prednosti za jačanje poljoprivrede mogu se i iskoristiti i stavke koje nudi Europska Unija te Zajednička poljoprivredna politika EU kao što su: neometano prometovanje dobrima među članicama te razne mjere i sredstva koje se nude u okviru Zajedničke poljoprivredne politike. Prema navedenom može se reći kako poljoprivreda Hrvatske ima brojne prednosti i obilježja koja pridonose rastu i razvoju bilo to na domaćem ili EU tržištu²⁸.

Potrebno je brojne prednosti i obilježja poljoprivrede Republike Hrvatske usmjeriti i primijeniti na što efikasniji i sigurniji način kako bi prednosti mogle osigurati što produktivniju i konkurentniju poljoprivrednu proizvodnju. Osim primjene potrebno je voditi i stalnu kontrolu i evaluaciju, a sve navedene aktivnosti provode hrvatske institucije za poljoprivredu uz pomoć Europske Unije i Zajedničke poljoprivredne politike.

5.1. Institucije zadužene za poljoprivredu u Republici Hrvatskoj

Postoje brojne institucije i mjerodavna tijela koja se odnose na sektor poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Svaka od njih ima drugačiju svrhu, zadaću i cilj, ali im je zajedničko to što su sve njihove aktivnosti upravo usmjerene na poljoprivredu. Neke od njih zadužene su za pravila i mjere, neke za financiranje, stručnu pomoć pa i kontrolu kvalitete i sigurnosti te bez

²⁸ World Bank Group (2019): Stanje sektora i analiza javnih izdataka za poljoprivredu i ruralni razvoj. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/884051565777368357/pdf/Stanje-sektora-i-analiza-javnih-izdataka-za-poljoprivredu-i-ruralni-razvoj.pdf> (03.07.2022.)

njih agrarna politika Republike Hrvatske ne bi imala smisla. Neke od institucija su: Ministarstvo poljoprivrede, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Hrvatska poljoprivredna komora, Agencija za poljoprivredu i hranu te mnoge druge, ali ne manje važne.

Jedna od najvažnijih institucija je upravo Ministarstvo poljoprivrede koje donosi sve bitne odluke. Ministarstvo poljoprivrede je zaduženo za vršenje pravnih i ostalih drugih poslova koji se vežu uz cijeli poljoprivredni sektor, ali i navedeni poslovi podrazumijevaju i područje ribarstva, šumarstva, ruralnog razvoja te svih drugih sastavnica poljoprivrede kao primjerice različite mjere i potpore koje se odnose na poljoprivredu, ruralni razvoj, ribarstvo i šumarstva. Također Ministarstvo poljoprivrede obavlja i poslove koji su povezani s veterinarstvom i prehranom. Ministarstvo upravlja i uređuje agrarnu hrvatsku politiku i politiku ruralnog razvoja s propisanim politikama Europske unije koje se tiču prvenstveno poljoprivrede, šumarstva, ribarstva te ruralnog razvoja. Ministarstvo poljoprivrede provodi i programe u okviru EU fondova. Osim toga obavlja i neke druge poslovne koji su naknadno doneseni pomoću posebnih propisa²⁹. Navedeno Ministarstvo uz pomoć Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju provodi mjere, potpora i fondove u okviru Zajedničke poljoprivredne politike i Europske Unije.

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju je nadležno tijelo zaduženo za provođenje mjera i potpora u sklopu Zajedničke poljoprivredne politike. Neke od bitnijih mjera za koje je zadužena Agencija za plaćanje za: izravne potpore ili plaćanja, mjere za ruralni razvoj te mjere za ribarstvo. Nadležna je i za praćenje i kontrolu navedenih mjera pomoću Integriranog administrativnog i kontrolnog sustava (IAKS-a). Njime Agencija za plaćanja kontrolira, nadzire i dodjeljuje plaćanja za poljoprivrednike. Osim navedenog sustava Agencija za plaćanja upravlja i Upisnikom poljoprivrednika, ARKOD-om, ISAP-om i AGRONET aplikacijom³⁰. Uspostavljeni sustavi i aplikacije u velikoj mjeri ubrzavaju i olakšavaju praćenje i kontrolu poljoprivrednih procesa. Agencija upravlja sljedećim upisnicima i bazama podataka.

Hrvatska poljoprivredna komora skraćeno HPK osnovana je tek 2009. godine Zakonom o Hrvatskoj poljoprivrednoj komori radi interesnog zastupanja hrvatskih poljoprivrednika u međunarodnim poslovima i dogovorima te udruženja koja su dio Europske Unije. Vlada i Sabor RH osnovali su je zbog prethodno navedenog razloga. Na nacionalnom nivou, HPK djeluje kroz županijske komore i 18 sektorskih odbora. Za dobivanje stručne i ostale pomoći

²⁹ Ministarstvo poljoprivrede, O ministarstvu, <https://poljoprivreda.gov.hr/o-ministarstvu/9> (03.07.2022.)

³⁰ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, O nama, <https://www.apprrr.hr/o-nama/> (03.07.2022.)

poljoprivrednik mora postati član komore te će mu biti ponuđeno zastupanje interesa, razni tečajevi i edukacije, poslovno povezivanje te obavještanje o svim bitnim stavkama poljoprivrede³¹. Slično kao i Savjetodavna služba Hrvatska poljoprivredna komora na različite načine pomaže hrvatskom poljoprivredniku, ali i poljoprivredi da se lakše nosi s promjenama koje su u današnjem izazovnom razdoblju vrlo česte.

Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu skraćeno HAPIH je također specijalizirana javna institucija u sektoru poljoprivrede i hrane te obavlja niz djelatnosti. HAPIH je zadužena za pružanje znanstvene i stručne potpore Ministarstvu poljoprivrede, prvenstveno u izradi zakonskih i podzakonskih akata, stručnih mišljenja i dokumenata. Aktivno provedi službene kontrola i druge aktivnosti sukladno odredbama o hrani, hrani za životinje, zdravlju životinja i njihove dobrobiti, zdravlju bilja i slično. Hrvatska agencija unutar svoje djelatnosti provodi i razvojno-istraživačku funkciju, a jedna od brojnih zadaća je pronalaženje inovativnih i kreativnih rješenja u sektoru poljoprivrede i hrane³². Navedene institucije i javna tijela, ali i mnoge druge koje ovdje nisu pobrojane u većoj ili manjoj mjeri utiču na stanje samog sektora poljoprivrede o kojem ovisi cijelo gospodarstvo i društvo Republike Hrvatske. Stanje sektora ogleda se u strukturi poljoprivrednika i zemljišta, proizvodnji, raznim pokazateljima i ostalim elementima.

5.2. Struktura poljoprivrednika i zemljišta

Poljoprivredno zemljište i poljoprivrednici najbitniji su elementi djelatnosti poljoprivrede te stanje poljoprivrede u velikoj mjeri upravo ovisi o njima. Ako se drastično smanji broj poljoprivrednika i poljoprivrednih gospodarstava time se i smanjuje poljoprivredna proizvodnja i stvara se sve više neiskorištenog potencijala poljoprivrednog zemljišta. Raznim mjerama države, ali i Europske Unije potiče se otvaranje gospodarstava osobito kod mladih osoba te se daje državno poljoprivredno zemljište u zajam radi povećanja poljoprivrednih kapaciteta. Broj i struktura zemljišta i poljoprivrednika se kroz godine mijenjala, a u nastavku će se staviti u odnos 2019. godina i 2020. godina. U Republici Hrvatskoj postoji posebna baza podataka u koju se upisuju poljoprivredna gospodarstva i njihovi nositelji pod nazivom Upisnik poljoprivrednika kojim upravlja Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

³¹ Hrvatska poljoprivredna komora, O nama, <https://komora.hr/> (05.07.2022.)

³² Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, O nama, <https://www.hapih.hr/o-nama/osnivanje-zakonski-akti-djelatnost/> (06.07.2022.)

Broj i struktura poljoprivrednika u Republici Hrvatskoj kroz godine se mijenjala te je ovisila o različitim čimbenicima kao što su ekonomski, politički, socijalni, ali i društveni. 2008. godine Hrvatsku je pogodila, ali i ostatak svijeta velika ekonomska kriza koja je loše utjecala na sve aspekta društva. Netom nakon izlaska i oporavka od navedene krize cijeli svijet zadesila je neočekivana kriza uzrokovana korona virusom. Korona kriza vrlo je negativno utjecala na sve aspekte života, prvenstveno povećala je mortalitet u odnosu na natalitet, ali je i naštetila i pojedinim djelatnostima i samim time smanjila zaposlenost.

Unatoč krizi broj ukupnih poljoprivrednika u Republici Hrvatskoj u 2020. godini se povećao za 175 poljoprivrednika u odnosu na 2019. godinu. U 2019. godini ukupan broj hrvatskih poljoprivrednika iznosio je 170.662, dok je u 2020. godini taj broj bio nešto veći i iznosio je 170.837. Usprkos negativnom djelovanju krize na cijelo gospodarstvo u poljoprivredi bilježio se pozitivan rast koji je dao nadu za lakši oporavak od navedene krize. Pojedini organizacijski oblici kao primjerice obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo u 2020. godini se nažalost poprilično smanjilo, dok se samoopskrbno obiteljsko gospodarstvo 2020. godine drastično povećalo u odnosu na 2019. godinu. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo u 2020. godini se smanjilo za čak 10.319 gospodarstava što se vrlo negativno odrazilo na proizvodnju poljoprivrednih dobara jer upravo OPG je temelj hrvatskog gospodarstva. Unatoč smanjenju OPG-a, došlo je do povećanja SOPG-a za 8.218 gospodarstava³³. Osim navedenog, stanje se u 2020. godini povećalo i kod obrta, trgovačkih društava, ali i kod drugih pravih osoba koje spadaju u poljoprivrednu djelatnost. S druge strane se je stanje kod zadruga kao i kod obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva smanjilo. Točno stanje poljoprivrednika odnosno njezinih oblika u 2019. i 2020. godini može se vidjeti u Tablici 1.

Tablica 1. Broj hrvatskih poljoprivrednika na dan 31. prosinca 2019. godine i 31. prosinca 2020. godine

Organizacijski oblik	Broj poljoprivrednika u RH	
	2019. godina	2020. godina
OPG	164.998	154.679
SOPG	2.032	10.250
Obrt	2.251	2.299
Zadruga	362	355

³³ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Upisnik poljoprivrednika, <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/> (11.07.2022.)

Trgovačko društvo	2.846	3.039
Druga pravna osoba	205	215
UKUPNO	170.662	170.837

Izvor: Izrada autora prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/> (11.07.2022.)

Tablica 1. prikazuje stanje točnije broj hrvatskih poljoprivrednika na dan 31. prosinca u 2019. i 2020. godini. Pojedini organizacijski oblici poljoprivrednika su se tijekom godine dana promijenili, neki su se drastično ili u manjoj mjeri povećali ili smanjili. Najznačajniji porast bilježi samoopskrbno poljoprivredno gospodarstvo, dok se smanjenje odnosi na obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo.

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo kao najvažniji oblik poljoprivrednih organizacijskih oblika je u trećem poglavlju vrlo jasno opisan i definiran, dok je jedan također vrlo važan oblik ostao neobjašnjen. Samoopskrbno obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo skraćeno SOPG je „fizička osoba – poljoprivrednik, koja se za osobne potrebe bavi poljoprivredom u okviru korištenja prirodnih bogatstava zemlje i prodajom odnosno zamjenom od tih djelatnosti dobivenih proizvoda u neprerađenom stanju i kojoj obavljanje gospodarske djelatnosti poljoprivrede nije glavna djelatnost, a čija je ekonomska veličina manja ili jednaka od 3.000 €³⁴. Iako su navedena poljoprivredna oblika vrlo slična, razlikuju se ponajviše u ekonomskoj veličini, gospodarstva čija veličina prelazi granicu od 3.000 eura su obiteljska poljoprivredna gospodarstva, a gospodarstva koja ne prelaze navedenu granicu spadaju u samoopskrbna poljoprivredna gospodarstva.

Za obavljanje svih navedenih poljoprivrednih oblika potreban je vrlo bitan čimbenik, a to je poljoprivredno zemljište bez kojeg poljoprivredna proizvodnja, ali i sve djelatnosti vezane uz poljoprivredu ne bi imale smisla. Poljoprivrednici i poljoprivredna zemljišta najvažniji su elementi poljoprivredne djelatnosti. Poljoprivredno zemljište dijeli se prema načinu i svrsi korištenja, primjerice može biti u obliku oranice, maslinika ili voćnjaka. Osim što se mijenja broj poljoprivrednika također se mijenja i struktura korištenog poljoprivrednog zemljišta iz godine u godinu, a to sve ovisi o samom broju poljoprivrednika i proizvodnji poljoprivrednih proizvoda. Struktura korištenoga poljoprivrednog zemljišta na dan 31. prosinac 2019. i 2020. godine bit će prikazana u sljedećem odlomku.

³⁴ Lokvina, Razlike između SOPG i OPG, <https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/hrvatska/razlike-između-sopg-i-opg> (12.07.2022.)

Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište 2020. godine u Republici Hrvatskoj iznosilo je 1.506.205 ha, dok je 2019. godine iznosilo 1.504.445 ha. U 2020. godini u odnosu na 2019. godinu ukupno korišteno poljoprivredno zemljišta povećalo se za 1.760 ha. Sve vrste poljoprivrednog zemljišta su u 2020. godini bilježile rast osim trajnih travnjaka koji su se smanjili za 69.446 ha. U odnosu na 2019. godinu površine oranica i vrtova povećane su za 66.119 ha, maslinici za 1.676 ha, vinogradi za 1.630 ha, voćnjaci za 1.512 ha, a ostale vrste poljoprivrednog zemljišta povećane su za 260 ha³⁵. Navedeni podaci mogu se vidjeti u Tablici 2. koja slijedi u nastavku.

Tablica 2. Struktura poljoprivrednog zemljišta na dan 31. prosinca u 2019. i 2020. godini

Vrsta poljoprivrednog zemljišta	Struktura korištenoga poljoprivrednog zemljišta (ha)	
	2019. godina	2020. godina
Oranice i vrtovi	822.809 ha	888.928 ha
Trajni travnjaci	606.129 ha	536.683
Voćnjaci	34.534 ha	36.046 ha
Vinogradi	19.824 ha	21.454 ha
Maslinici	18.606 ha	20.282 ha
Ostalo	2.543 ha	2.812 ha
UKUPNO	1.504.445 ha	1.506.205 ha

Izvor: Izrada autora prema Ministarstvu poljoprivrede,

https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_final.pdf (12.07.2022.)

Tablica 2. prikazuje strukturu korištenog poljoprivrednog zemljišta na dan 31. prosinca 2019. godine i na dan 31. prosinca 2020. godine. Struktura je prikazana prema vrsti poljoprivrednog zemljišta, a veličina se mjeri hektarom (ha) mjernom jedinicom za površinu. Iz prethodne tablice može se vidjeti kako se korišteno poljoprivredno zemljišta u 2020. godini uvećalo u odnosu na 2019. godinu.

³⁵ Ministarstvo poljoprivrede (2021): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_final.pdf (12.07.2022.)

5.3. Proizvodnja

Poljoprivredna proizvodnja ne bi bila moguća bez prethodno navedenih čimbenika, a oni su poljoprivrednici i poljoprivredno zemljište. Čimbenici imaju veliku važnost za poljoprivrednu proizvodnju i poljoprivredne proizvode jer samo uz aktivnosti poljoprivrednika i površine poljoprivrednog zemljišta može se prehraniti stanovništvo pojedine zemlje. Poljoprivredna proizvodnja dijeli se na biljnu i stočarsku te sam naziv govori o čemu je riječ. Biljna proizvodnja može se podijeliti u velik broj skupina i u još veći broj njihovih podskupina, primjerice u biljnu proizvodnju spadaju žitarice te se one dijele na još nekoliko vrsta kao što je kukuruz i pšenica. Podjela biljne proizvodnje vrlo je kompleksna i obuhvatna te iziskuje velike napore kod izrade različitih analiza i izvještaja.

Količina proizvedenih žitarica u Republici Hrvatskoj dovoljna je za potrebe stanovništva te je i raspoloživa za izvoz. Glavna žitarica ipak je kukuruz, a u 2020. godini proizvedeno je 2.430.598 t kukuruza, pšenice je proizvedeno 849.656 t, ječma 321.776 t, zobi 65.3 t i raži 4.4 t. U 2019. godini kukuruza je proizvedeno 2.298.316 t, pšenice 789.950 t, ječma 275.397 t, zobi 57,6 t te raži 6,9 t. Također jedna od bitnijih biljaka u Republici Hrvatskoj su uljarice, a njihova proizvodnja u 2019. i 2020. godini je sljedeća. U 2019. godini proizvodnja soje iznosila je 244.279 t, proizvodnja suncokreta bila je 106.555 t, uljane repice 103.600 t i ostalih uljarica 4.256 t, dok u 2020. godini proizvedeno je 266.014 t soje, 120.016 t suncokreta, 119.667 t uljane repice te 6.738 t ostalih uljarica³⁶.

Proizvodnja pojedinih žitarica u 2020. godini se povećala u odnosu na 2019. godinu, povećala se proizvodnja kukuruza, pšenice, ječma i zobi, dok je proizvodnja raži pala za 2.5 tone. Najznačajnije žitarice ipak su kukuruz i pšenica te porast njihove proizvodnje uvelike ojačava poljoprivredu i cijelo gospodarstvo jer se time povećava njihov izvoz te se smanjuje uvoz stranih žitarice. Osim žitarice u razdoblju od godinu dana povećala se proizvodnja svih vrsta uljarica što također ukazuje na napredovanje u poljoprivrednoj proizvodnji.

Povrće koje se u Hrvatskoj u 2019. i 2020. godini u najvećoj mjeri proizvodilo je rajčica, mrkva, kupus, luk, češnjak i paprika. Proizvodnja povrća većim dijelom (na otvorenom, u staklenicima i plastenicima) je u 2019. godini iznosila 142.349 t, a manji se dio odnosi na povrtnjake na kojima je proizvedeno 48.171 t povrća. 2020. godine veći dio proizvodnje iznosio je 181.915 t dok je manji dio proizvodnje iznosio 48.122 t. Proizvodnja voća u Hrvatskoj može

³⁶ Državni zavod za statistiku, Biljna proizvodnja, https://web.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_language=hr&px_type=PX&px_db=Poljoprivreda%2c+lov%2c+%u0161umarstvo+i+ribarstvo (15.07.2022.)

biti intenzivna ili ekstenzivna. U 2019. godini intenzivna proizvodnja iznosila je 180.239 t, a ekstenzivna 3.434 t voća. U 2020. godini intenzivna proizvodnja iznosila je 170.363 t, a ekstenzivna proizvodnja je iznosila 9.501 t voća³⁷.

Proizvodnja povrća 2020. godine u odnosu na 2019. bilježi značaj rast bez obzira na krizu koju je uzrokovao korona virus, ali nažalost takvo stanje nije i kod voća te se je čak intenzivna proizvodnja voća smanjila za oko 10.000 tona. Za Republiku Hrvatsku veliku važnost ima i proizvodnja povrća i voća, proizvodnja voća i povrća osim što je namijenjena za direktnu konzumaciju, velike količine odlaze na daljnju preradu pa prerađivačka industrija ovisi o proizvedenim količinama povrća i voća.

Osim žitarica, uljarica, voća i povrća u Hrvatskoj je zastupljena proizvodnja sljedećeg. 2020. godine proizvedeno je ukupno 33.230 t ploda masline i 40.278 hl maslinovog ulja, dok je 2019. godine proizvodnja ploda maslina iznosila 33.216 t, i 44.497 hl maslinovog ulja. A. Proizvodnja grožđa u 2020. godini iznosila je 123.554 t, a proizvodnja vina iznosi 800.000 hl, dok je proizvodnja grožđa u 2019. godini iznosila 108.296 t, a vina 704.000 hl. U 2020. godini proizvedeno je 7.084 t duhana, u 2019. 7.878 t duhana. 2020. Šećerne repe je u 2020. godini proizvedeno 774.331 t, a u 2019. proizvedeno je 708.575 t. Osim navedenih biljnih vrsta u Hrvatskoj se proizvode i suhe mahunarke, gomoljasti i korjenasti usjevi, krmno bilje pa i sjeme i sadnice. Proizvodnja suhих mahunarki 2020. godine iznosila je ukupno 3.124 t, a 2019. 4.750 t. U 2020. godini proizvodnja korjenastih i gomoljastih proizvoda bila je 180.363 t, dok je u 2019. godini iznosila 179.762 t. Krmno bilje ima svrhu prehrane stoke, a 2020. godine proizvodnja navedenog dobra iznosila je 2.272.583 t, dok je 2019. iznosila 2.446.308 t³⁸.

Proizvodnja maslina u 2019. i 2020. godini nije se drastično promijenila osim što se povećala proizvodnja maslinovog ulja. Kod proizvodnje vina i grožđa bilježe se pozitivne promijene u odnosu na 2019. godinu te se proizvodnja vina u 2020. godini povećala za čak 96.000 hektolitara vina. Proizvodnja duhana 2020. godine u odnosu na 2019. je ne tako drastično pala, dok se je proizvodnja šećerne repe povećala. Kod proizvodnje suhих mahunarki u 2020. godini bilježi se smanjenje za oko 1.500 tona, a proizvodnja gomoljastih proizvoda se povećala u odnosu na 2019. godinu te se proizvodnja krmnog bilja kao i suhих mahunarki smanjila.

³⁷ Ministarstvo poljoprivrede (2021): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_final.pdf (15.07.2022.)

³⁸ Državni zavod za statistiku, Biljna proizvodnja, https://web.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_language=hr&px_type=PX&px_db=Poljoprivreda%2c+lo+v%2c+%u0161umarstvo+i+ribarstvo (15.07.2022.)

Kako bi se mogle zadovoljiti temeljne funkcije čovjeka točnije kako bi se moglo prehraniti stanovništvo osim biljne proizvodnje bitna nam je i stočarska proizvodnja koja osigurava potrebne količine svježeg mesa za potrebe stanovništva i prehrambene industrije. U Republici Hrvatskoj najzastupljenije vrste stočarske proizvodnje su govedarstvo, svinjogojstvo te peradarstvo, a točnije količine i ostale vrste koje se proizvode prikazane su u tablici u nastavku.

Tablica 3. Stanje stočarske proizvodnje u 2019. i 2020. godini

Kategorija	Stočarska proizvodnja	
	2019. godina	2020. godina
Govedarstvo	420.239	422.881
Svinjogojstvo	1.022.350	1.033.048
Ovčarstvo	657.197	661.992
Kozarstvo	81.540	86.258
Peradarstvo	12.746.691	13.056.718
Konjogojstvo	Konj: 24.737	Konj: 25.795
	Magarac: 4.112	Magarac: 4.643
Pčelarstvo	418.651	443.860

*Izvor: Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku,
https://podaci.dzs.hr/media/fagflfgk/croinfig_2021.pdf (16.07.2022.)*

Tablica 3. prikazuje stanje stočarske proizvodnje u 2019. i 2020. godini, prikazano je 7 kategorija stočarske proizvodnje. U Republici Hrvatskoj najzastupljenija je proizvodnja goveda, svinja, ovaca, koza, peradi, konja, magaraca te pčela. Goveda, svinje, ovce, koze, konji i magaraci se u tablici iskazuju prema broju grla, dok se pčele iskazuju prema broju košnica, a perad prema broju kljunova.

Ukupna stočarska proizvodnja u 2020. godini bilježi dostatan rast u odnosu na prethodnu 2019. godinu. Sve kategorije stočarstva su povećale svoju proizvodnju neke u manjoj, a neke u većoj mjeri. Broj grla goveda se u 2020. godini povećao za 2.642 grla, broj svinja uvećao se za 10.698 komada. Broj grla ovaca povećao se za 4.795 grla, dok se broj koza povećao za 4.718 grla. U ukupnoj stočarskoj proizvodnji najveći dio zauzima peradarstvo, a broj kljunova u 2020. godini povećao se za 310.027 kljunova. Ukupan broj kopitara (konja i magaraca) u 2020. godini povećao se za 1.589 grla kopitara. Povećanje ukupne stočarske proizvodnje osim što se

uzrokovalo povećanje količina navedenih vrsta životinja samim time se i povećala količina svježeg mesa i ostalih proizvoda od životinja, ali i inputa koji su potrebni za prehrambenu industriju.

5.4. Ekonomski pokazatelji poljoprivrede

Nakon oporavka cijelog svijeta od financijske krize iz 2008. godine Republiku Hrvatsku, ali i ostatak svijeta u 2020. zadesila je nova kriza uzrokovana COVID-19 pandemijom te se smatra kao jedna od najgorih koja je zadesila čitav svijet. Zbog navedene korona krize Republika Hrvatska, ali i ostatak svijeta bili su primorani prilagoditi se na nove drugačije uvjete. Cijelo gospodarstvo bilo je usporeno te su neke djelatnosti i aktivnosti bile skroz zaustavljene na nekoliko mjeseci dok su na snazi bile mjere kojima se pokušavala smanjiti zaraza. Posljedice korona krize za neka poduzeća bile su kobne te su dovele do otpuštanja radnika, smanjenja prihoda, sve većih troškova, nemogućnosti plaćanja obveza pa i do zatvaranja poduzeća, ali ona poduzeća koja su u nastaloj krizi uvidjela priliku i bila dovoljno fleksibilna nove uvjete iskoristila su na najbolji mogući način. Osim posljedica za ljudsko zdravlje, uspjeh poduzeća, stanje u poljoprivredi i svim drugim djelatnosti najgore posljedice ipak su se odrazile na bruto domaći proizvod Republike Hrvatske. Najbitniji pokazatelji poljoprivrede su: bruto domaća vrijednost, ekonomski računi, zaposlenost, indeksi potrošačkih cijena te vanjskotrgovinska bilanca razmjene poljoprivrednih proizvoda.

Zbog korona krize gospodarstvo svih članica Europske Unije, ali svih država svijeta susrelo se s različitim vrstama gubitaka pa i jedna vrsta gubitka odnosi se na BDP. U 2020. godini BDP (bruto domaći proizvod) Republike Hrvatske iznosio je 371,5 milijarda kuna odnosno 49.283 milijuna eura, dok je 2019. godine bio veći za 8% i iznosio je 402.3 milijardi kuna odnosno 53.937 milijuna eura i te je godine ostvaren najveći iznos BDP u Republici Hrvatskoj. Pad BDP-a nije zadesio samo Hrvatsku već i sve ostale članice Europske Unije te je njezin BDP bio niži za čak 5,9% i 2020. godine iznosio je 13.381.341 milijuna eura. Pad BDP-a nije zabilježen samo kod jedne članice Unije, a ta država je Irska³⁹. Do pada BDP-a došlo je prvenstveno jer su kretanja bila ograničena kako po samoj zemlji pa tako i izvan granica zemlja te je navedeno utjecalo na izvoz i uvoz. Osim toga zbog mjera koje su bile na snazi svi ugostiteljski objekti su bili zatvoreni te se je smanjila potrošnja.

³⁹ Ministarstvo poljoprivrede (2021): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_final.pdf (18.07.2022.)

Kriza uzrokovana pandemijom utjecala je loše na sve sastavnice bruto domaćeg proizvoda Hrvatske osim na državnu potrošnju koja je bilježila određeni postotak rasta u odnosu na prethodnu 2019. godinu. Državna potrošnja u 2020. godini povećana je za 3,4% jer su tada potpore bile puno veće nego prije nastanka krize. Osim državne potrošnje, BDP se sastoji i od osobne potrošnje, investicija te izvoza i uvoza. Osobna potrošnja u odnosu na 2019. godinu smanjena je za 6,2%, izvoz je smanjen za čak 25%, a uvoz za 13,8% također je došlo i do smanjenja investicija za 2,9%⁴⁰. Do smanjenja je došlo uslijed mjera predostrožnosti koje su se provodile u čitavoj državi i svijetu te samih posljedica krize koje su utjecale na cijelo gospodarstvo Republike Hrvatske.

Gospodarstvu Republike Hrvatske u 2020. godini dogodilo se i nešto pozitivno, kao što je već poznato kriza COVID-19 je na neke djelatnosti utjecala manje, a na neke više. Najgore posljedice imala je na ugostiteljske objekte, trgovine i sve uslužne djelatnosti, ali za poljoprivrednu djelatnost i njezine aktivnosti bilježe se samo pozitivne strane. Svaka pojedina djelatnost odnosno sektor stvara određeni postotak vrijednosti koji se ubraja u BDP, a ona se naziva bruto dodana vrijednost skraćeno BDV.

Udio BDV-a poljoprivrede u BDP-u u 2020. godini iznosio je 2,34% te se je u odnosu na prethodnu 2019. godinu uvećao. 2019. godine BDV je iznosio 2,09%⁴¹. Iako se ukupan bruto domaći proizvod Republike Hrvatske smanjio u odnosu na 2019. godinu sektor poljoprivrede je zaslužan što nije još niži. Poljoprivredna proizvodnja u 2020. godini unatoč različitim preprekama uzrokovanih pandemijom ostvarila je pozitivan rast i time osigurala veći udio u bruto domaćem proizvodu. Vrijednost poljoprivredne proizvodnje i svih ekonomskih računa za poljoprivredu prikazani su u tablici u nastavku.

Tablica 4. Ekonomski računi za poljoprivredu u 2019. i 2020. godini

Ekonomski računi za poljoprivredu		
mil. Kuna	2019.	2020.
Poljoprivredna proizvodnja	17.977	18.259
Međufazna potrošnja	9.565	9.565
Bruto dodana vrijednost	8.412	8.694

⁴⁰ Ministarstvo financija (2021): Program konvergencije Republike Hrvatske za razdoblje 2022. – 2024. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021-croatia-convergence-programme_hr.pdf (18.07.2022.)

⁴¹ Ministarstvo poljoprivrede (2021): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_final.pdf (18.07.2022.)

Potrošnja fiksnoa kapitala	2.350	2.343
Neto dodana vrijednost	6.061	6.350
Naknada za zaposlene	1.004	1.138
Ostale subvencije na proizvodnju	3.312	3.644
Faktorski dohodak	9.373	9.995
Poslovni višak/mješoviti dohodak	8.373	8.856
Plaćene rente	303	309
Plaćene kamate	200	198
Primljene kamate	76	75
Poduzetnički dohodak	7.943	8.425
Uloženi rad (jed. godišnjeg rada, tis.)	176	172

*Izvor: Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku,
<https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10132> (18.07.2022.)*

Tablica 4. prikazuje ekonomske račune za poljoprivredu Republike Hrvatske u 2019. i 2020. godini. Navedeni su podaci svih elemenata koji utječu na povećanje ili smanjenje poljoprivredne proizvodnje te slijedom toga utječu i na sam BDP Republike Hrvatske. Svi elementi navedeni u tablici su na neki način međusobno povezani te imaju cilj koji je povećanje poljoprivredne proizvodnje koja dalje utječe na cijelo gospodarstvo države.

2020. godine vrijednost poljoprivredne proizvodnje povećala se u odnosu na prethodnu 2019. godinu i iznosila je 18.259 milijuna kuna, a u 2019. je iznosila 17.977 milijuna kuna. Na povećanje vrijednosti poljoprivredne proizvodnje utjecalo je povećanje bruto dodane vrijednosti koja je u 2020. godini iznosila 8.694 milijuna kuna. Na porast vrijednosti pozitivno se odrazilo i održavanje međufazne potrošnje na razini istoj kao i prethodne godine. Međufazna potrošnja naziv je za troškove proizvodnje. Većina elemenata poljoprivredne proizvodnje bilježila je porast u odnosu na 2019. godinu, ali uloženi rad se smanjio za 4 tisuće jedinica godišnjeg uloženog rada u odnosu na 2019. godinu⁴².

Iako je vrijednost poljoprivredne proizvodnje i udio BDV-a u ukupan bruto domaći proizvod bio povećan u odnosu na 2019. godinu to nije bilo dovoljno da se održi približno ista vrijednost BDP iz 2019. godine. Poljoprivredna proizvodnja izbjegla je utjecaj nove krize prvenstveno jer ne podrazumijeva fizički kontakt tijekom obavljanja aktivnosti i na sreću

⁴² Državni zavod za statistiku, Ekonomski računi za poljoprivredu u 2020., <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10132> (18.07.2022.)

klimatski uvjeti bili su u većini slučajeva prihvatljivi za sve vrste biljaka koje se uzgajaju na području Hrvatske.

Svaka djelatnost iziskuje ljudski rad, neke u manjoj, a neke u većoj mjeri. 2020. godine u poljoprivrednoj djelatnosti bilo je zaposleno 38.932 osobe, dok je u prethodnoj godini bilo zaposleno 37.774 osoba. Broj zaposlenih osoba povećao se za čak 1.158 osoba te se može zaključiti kako je novonastala kriza samo pozitivno utjecala na poljoprivrednu djelatnost jer nije dovela do otpuštanja radnika nego do povećanja broja zaposlenih. Iznos prosječne neto plaće po zaposleniku u poljoprivrednoj djelatnosti bio je 5.489 kuna iako se smanjila u odnosu na cijelu Hrvatsku barem bilježi povećanje u odnosu na 2019. godinu za 267 kuna⁴³. Vrlo je važno podizanje plaća u sektoru poljoprivrede jer sve aktivnosti iziskuju teži ili lakši fizički rad te neke aktivnosti mogu biti opasne po zdravlje za čovjeka. Tako se potiče zaposlenike da ne napuštaju tako bitnu djelatnost jer upravo o njima ovisi hrana koja je potrebna cijelom stanovništvu.

Cijene hrane iz godine u godinu sve više rastu, a svi stanovnici države nemaju istu kupovnu moć te nažalost raste broj siromašnih i gladnih ljudi. U odnosu na 2019. godinu cijene hrane porasle su za 1,8%. Najveći porast cijena odnosi se na voće i meso, a manji porast bilježe žitarice, šećer, med i slatkiši. Na sreću nekim prehrambenim proizvodima je i pala cijena u 2020. godini, a to se desilo kod masti i ulja, morskih plodova i riba te mlijeka, jaja i proizvoda koji se proizvode od mlijeka. Na većinu elementa stanja gospodarstva korona kriza je utjecala loše, pa tako i na ukupnu vrijednost vanjskotrgovinske razmjene dobara i usluga. 2020. godine iznosila je 37,8 milijardi eura te se smanjila za 5,9% u odnosu na 2019. godinu. Kod većine elementa poljoprivredne proizvodnje u 2020. godini zabilježen je rast pa tako i kod vrijednosti vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. 2019. godine navedena razmjena iznosila je 14,2%, a 2020. godine iznosila je 15,0%⁴⁴.

Poljoprivredna djelatnost je u 2020. godini bila jedna od najunosnijih djelatnosti što se tiče udjela u bruto domaćem proizvodu Republike Hrvatske, ali i cjelokupnom gospodarstvu. Svi aspekti poljoprivrednog sektora bilježili su rast u odnosu na 2019. godinu bez obzira na teško stanje cijele države koje je uzrokovala novonastala kriza. Usprkos krizi poljoprivreda je uspjela postići rezultate koje nije postigla niti jedna druga djelatnost u ovim rizičnim

⁴³ Ministarstvo poljoprivrede (2021): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_final.pdf (18.07.2022.)

⁴⁴ Ministarstvo poljoprivrede (2021): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_final.pdf (18.07.2022.)

vremenima. Zbog svega prethodno navedenog i analiziranog, ali i zbog velike važnosti poljoprivredne proizvodnje za cijelo stanovništvo Hrvatske potrebno je tako bitnu djelatnost podupirati na različite načine te u tome najviše pridonosi Zajednička poljoprivredna politika EU.

6. ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA EU

Poljoprivreda ima veliko značenje za Europsku Uniju te se smatra za jedno od najkompleksnijih i najzahtjevnijih područja. Zbog kompleksnosti i potreba poljoprivrede formirano je takozvano partnerstvo pod nazivom Zajednička poljoprivredna politika EU kojeg su dio članice Europske Unije. 01. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske Unije te je isto tako postala i dio Zajedničke poljoprivredne politike EU. 1962. godine osnovana je Zajednička poljoprivredna politika Europske unije kao suradnja između društva i poljoprivrede, ali i suradnja između Europe i europskih poljoprivrednika. Zajednička poljoprivredna politika EU je jedinstvena politika svih članica Europske unije koja se financira sredstvima iz proračuna EU-a⁴⁵. Već 60 godina kako postoji i djeluje Zajednička poljoprivredna politika EU koja je svojim aktivnostima doprinijela jačanju i rastu europske poljoprivrede i poljoprivrednika. Europska unija ima veliki značaj za cjelokupno gospodarstvo posebice za poljoprivredu jer bez nje neke od članica ne bi mogle same poticati rast i razvoj poljoprivrede svojim financijskim sredstvima.

Zajednička poljoprivredna politika EU može se definirati kao splet aktivnosti, mjera, ali i programa koji služe za potporu poljoprivredi članicama Europske unije⁴⁶. Programi i mjere koje provodi Zajednička poljoprivredna politika EU usklađene su sa svim njenim ciljevima te pomoću posebnih aktivnosti se ostvaruju određeni ciljevi. Njeni ciljevi su sljedeći: „potpora poljoprivrednicima i poboljšanje poljoprivredne produktivnosti, zaštita prava poljoprivrednika iz EU na odgovarajuću zaradu, doprinos borbi protiv klimatskih promjena i održivom upravljanju prirodnim resursima, očuvanje ruralnih područja i krajolika diljem EU-a i održavanje dinamičnosti ruralnoga gospodarstva promicanjem zapošljavanja u poljoprivredi,

⁴⁵ Europska komisija, Ukratko o zajedničkoj poljoprivrednoj politici, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hr, (22.07.2022.)

⁴⁶ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2011): Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku. https://razvoj.gov.hr/userdocsimages//arhiva/publikacije/ostale%20publikacije//cap_info_campaign_brochure.pdf (22.07.2022.)

poljoprivredno-prehrambenim industrijama i povezanim sektorima⁴⁷. Svi navedeni ciljevi iako su prvenstveno namijenjeni poljoprivredi i poljoprivrednicima oni se odnose i na cijelo društvo jer ako se potiče poljoprivredna proizvodnja time se osigurava i dovoljna hrana za građane. Osim osiguranja dovoljne hrane, danas jedan od najvećih problema s kojima se Europa, ali i cijeli svijet susreće su klimatske promjene s kojima se vodi teška borba, ali o njima ovise svi prirodni resursi te je vrlo važno na koji način se upravlja njima.

6.1. Financiranje i provedba Zajedničke poljoprivredne politike EU

Zajednička poljoprivredna politika EU i sve njezine aktivnosti koje se odnose na poljoprivredu financiraju se iz proračuna Europske Unije točnije iz dva fonda koji su namijenjeni za poljoprivredu, a svaki od njih financira stupove Zajedničke poljoprivredne politike EU. Provedba Zajedničke poljoprivredne politike EU zasniva se na dva stupa koji su se primjenjivali od 2007. do 2013. godine, ali od 2014. godine započelo je novo razdoblje ZPP-a. „Prvi se stup financira iz Europskog fonda za garancije u poljoprivredi (EFGP) koji osigurava izravnu financijsku pomoć poljoprivrednicima u zemljama članicama. Drugi se stup financira iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) koji je usmjeren na financiranje programa za ruralni razvoj“⁴⁸. Navedena dva stupa imala su veliku važnost u financijskom razdoblju od 2007. do 2013. godine no u tom razdoblju Republika Hrvatska još nije bila članica Europske Unije, ali se već i tada njena poljoprivreda financirala Pretpristupnim programom.

I. stup ZPP-a odnosi se na izravna plaćanja koja podrazumijevaju subvenciju za poljoprivrednike koji se nalaze u jedinstvenom i nepovoljnom položaju za razliku od ostalih proizvođača u drugim djelatnostima. Navedena vrsta subvencije ili kompenzacije isplaćuje se na godišnjoj razini, a ta izravna plaćanja ona nisu vezana za tip i opseg proizvodnje. Unutar I. stupa nalaze se i mjere uređenja unutrašnjeg tržišta te su one specifično ograničene na točan tip i opseg proizvodnje. Osim I. stupa postoji i II. stup kojem je namjena malo drugačije te se on odnosi na ruralna područja kao što je npr. socijalna infrastruktura osim toga bavi se strukturnim pitanjima u poljoprivredi npr. modernizacija, i razvoj te pitanjima korištenja prirodnih resursa. Unutar II. stupa definirani su različiti ciljevi koji se odnose na poljoprivredu konkurentnost i pravilo korištenje prirodnih resursa (Jurišić, 2014). Izravna plaćanja, ali i ostale mjere uvelike pripomažu europskoj poljoprivrednoj proizvodnji te ju dižu na novi nivo u kojem je ona

⁴⁷ Europska komisija, Ukratko o zajedničkoj poljoprivrednoj politici, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hr, (22.07.2022.)

⁴⁸ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Europski poljoprivredni fondovi <https://razvoj.gov.hr/eu-fondovi/fondovi/ipa-program/ipa-v/europski-poljoprivredni-fondovi/292> (23.07.2022.)

konkurentnija i jača u odnosu na prethodni nivo. U nastavku rada prikazana je tablica sa stupovima ZPP-a.

Tablica 5. Financiranje stupova ZPP-a

STUP	FINANCIRANJE (fond)
I STUP	EFGP
Izravna plaćanja,	70%
Mjere uređenja unutrašnjeg tržišta	10%
II STUP	EFPRR
Mjere ruralnog razvoja	20%

Izvor: Izrada autora prema podacima Europske komisije, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_hr (23.07.2022.)

Tablica 5. prikazuje u kojem postotku se koja mjera odnosno stup Zajedničke poljoprivredne politike EU financira sredstvima proračuna Europske Unije. I stup kako je i navedeno u prethodnom odlomku financira se iz Europskog fonda za garancije u poljoprivredi, a troškovi tog stupa iznose oko 80% ukupnih planiranih rashoda Zajedničke poljoprivredne politike EU. Europskim poljoprivrednim fondom za ruralni razvoj financira se II stup, a rashodi iznose oko 20%. Najviše financijskih sredstava akumulira se u izravna plaćanja jer ona nisu usko vezana za specifičnu djelatnost poljoprivrede.

Nakon završetka financijskog razdoblja koje je trajalo od 2007. do 2013. godine započinje novo programsko razdoblje koje traje od 2014. do 2020. godine odnosno traje još kroz prijelazno razdoblje 2021. – 2022. Navedeno razdoblje pod nazivom Program ruralnog razvoja u kojem je ruralni razvoj dobio na važnost. Ukupna financijska sredstva za segment poljoprivrede i ruralnog razvoja iznosi 3,2 milijarde eura od kojih se 901 milijun eura odnosi na prijelazno razdoblje, a financirana su pomoću Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj te se mora naglasiti kako je jedan dio financijskih sredstava financiran i iz državnog proračuna Hrvatske. Program ruralnog razvoja naglašava dugoročni cilj koji podrazumijeva unaprjeđenje poljoprivredne konkurentnosti, održivo gospodarenje prirodnim resursima te ravnomjeran razvoj ruralnih područja⁴⁹. Navedeno razdoblje imalo je veliku važnost za

⁴⁹ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Ruralni razvoj, <https://www.apprrr.hr/ruralni-razvoj/> (24.07.2022.)

Republiku Hrvatsku jer je 2013. godine postala punopravna članica Europske Unije i nije više koristila pretpristupni program već je koristila Program ruralnog razvoja koji nije unaprijedio samo poljoprivredu nego već cijelo gospodarstvo Hrvatske. Nakon završetka primijene navedenog Programa sprema se nova i drugačija Zajednička poljoprivredna politika EU.

6.2. Nova Zajednička poljoprivredna politika EU 2023. – 2027.

Reforma Zajedničke poljoprivredne politike EU 2023. – 2027. donijet će nešto novo što se do sada nije primjenjivalo te će na prilagođen način svakoj od članica Europske Unije olakšati rast i razvoj poljoprivrede, ali i cijelog gospodarstva. Na članicama je puno veća odgovornost u novoj reformi koja će stupiti na snagu 01.01.2023. jer one same odlučuju na koji način i kako će primijeniti načela kod ispunjavanja ciljeva. „Nova zajednička poljoprivredna politika bit će ključna za osiguravanje budućnosti poljoprivrede i šumarstva te za postizanje ciljeva europskog zelenog plana. Nastojat će osigurati održivu budućnost za europske poljoprivrednike, pružiti usmjereniju potporu manjim poljoprivrednim gospodarstvima i omogućiti veću fleksibilnost zemljama EU-a u prilagodbi mjera lokalnim uvjetima“⁵⁰.

Nova i drugačija Zajednička poljoprivredna politika EU prilagođena svim izazovima i posebnostima članica temelji se na tri strateška cilja: „povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnja na klimatske promjene, jačanje konkurentnosti poljoprivredno – prehrambenog sektora, obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima“⁵¹ Svaki od navedena tri strateška cilja ima veliku važnost za čitavu europsku poljoprivredu, posebice otpornost proizvodnje na klimatske promjene koje se u zadnjih nekoliko godina dosta osjete u samoj proizvodnji te se upravo zbog njih smanjuje količina kvalitetnih dobara.

U novoj Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU pojavile su se brojne novosti koje će unaprijediti i ojačati europsku poljoprivredu, a jedna od najzanimljivijih novosti je veća fleksibilnost. „Svaka država pozvana je da izradi strateški plan čiji bi ciljevi trebali biti usklađeni s ciljevima politike na razini EU-a. Tim se planovima zemljama omogućuje da bolje definiraju korištenje sredstava za poljoprivredu u skladu s lokalnim uvjetima i potrebama. Zemlje u te planove uključuju svoje: potrebe i alate, djelovanje i ciljeve i posebne intervencijske

⁵⁰ Europska komisija, Nova zajednička poljoprivredna politika 2023-2027, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/new-cap-2023-27_hr?etrans=hr (24.07.2022.)

⁵¹ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Budućnost ZPP-a, <https://www.apprrr.hr/buducnost-zpp-a/> (24.07.2022.)

mjere dostupne poljoprivrednicima⁵². Navedena novost uvelike će doprinijeti boljem razvoju i napretku poljoprivrede jer svaka zemlja članica dobro zna što joj može pomoći ili olakšati zadovoljenje ciljeva ZPP-a. Svaka zemlja članica pa tako i Republika Hrvatska izradila je strateški plan na temelju SWOT analiza, konzultiranja s dionicima i međupartnerskih dogovora na svim razinama. Temeljem navedenog izabrane su operacije koje će se primjenjivati u razdoblju od 2023. do 2027. godine u sklopu Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske, a koje su fokusirane prema rješavanju utvrđenih potreba i usklađene s međusobno povezanim ciljevima određenima na razini EU-a, uz uzimanje specifičnosti hrvatske poljoprivrede u obzir⁵³.

Temeljem svih analiza, konzultacija i pregovora uz skladu sa svim ciljevima, normama i pravilima Republika Hrvatska osmislila je i kreirala strateški akt pod nazivom VIŠE OD FARME Strategija poljoprivrede do 2030. godine u okviru Zajedničke poljoprivredne politike EU. Unutar Strategije poljoprivrede definirana je vizija u kojoj je naglašeno kako će se proizvoditi vrlo kvalitetna hrana u većim količinama i po povoljnijih cijenama, učinkovito će se gospodariti prirodnim resursima, unaprijedit će se kvaliteta života i zaposlenja na ruralnom području i zadnje, ali ne manje važno unaprijedit će se otpornost prirodnih resursa na atmosferske promjene koje utječu na kvalitetu poljoprivrednih proizvoda. Vizija je definirana u skladu prilika koje ima Republika Hrvatska, a za razvitak poljoprivrednog sektora uz to i prehrambenog sektora postoje dobre prilike. Neke od dobrih prilika poljoprivrede Republike Hrvatske odnose se na povećanje trgovine, zaposlenosti, očuvanje okoliša i dr.⁵⁴.

Kao što postoje strateški ciljevi nove Zajedničke poljoprivredne politike EU 2023. – 2027. tako postoje 4 strateška cilja na kojima se zasniva Strategija poljoprivrede Hrvatske. „Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora, jačanje održivosti i otpornosti poljoprivrede na klimatske promjene, obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima i poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru“⁵⁵. Strateški ciljevi Hrvatske Strategije usko su povezani sa strateškim ciljevima ZPP-a, ali se samo razliku što je u Strategiji poljoprivrede dodan cilj koji se odnosi na poticanje inovacija u poljoprivredi koje bi pridonijele povećanju produktivnosti i

⁵² Europsko vijeće, Infografika, <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/cap-reform/> (26.07.2022.)

⁵³ Ruralni razvoj, Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027., <https://ruralnirazvoj.hr/strateski-plan-zajednicke-poljoprivredne-politike-republike-hrvatske-2023-2027/> (26.07.2022.)

⁵⁴ Ministarstvo poljoprivrede (2020): Više od farme. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/novosti/Nacrt_strategije_poljoprivrede_2020_2030_.pdf (26.07.2022.)

⁵⁵ Ministarstvo poljoprivrede (2021): Nacionalni strateški plan ZPP-a. <https://ruralnirazvoj.hr/files/Nacionalni-Strateski-plan-ZPP-a.pdf> (26.07.2022.), str. 30

konkurentnosti poljoprivredne djelatnosti u Republici Hrvatskoj, ali bi također utjecale i na povećanje zaposlenosti.

Osim definiranih strateških ciljeva, prilika i vizije, navedene su i razvojne potrebe koje su utvrđene prethodnim analizama i prilikama. Razvojne potrebe uvjetovane su strateškim ciljevima te kako bi se navedeni ciljevi mogli ispuniti i ostvariti u određenom vremenskom periodu potrebno je pronaći odgovarajuća rješenja za 15 potreba. Kako bi se mogle zadovoljiti potrebe za to su zadužene intervencije koje su također definirane u Strategiji poljoprivrede.⁵⁶

Primjenom aktivnosti i mjera koja će pomoći kod ostvarenja određenih ciljeva i razvojnih potreba, procjenjujući navedeno smatra se da će do 2030. godine vrijednost poljoprivrede proizvodnje godišnje narasti čak do 30 milijardi kuna godišnje. Aktivnosti, sredstva i sve mjere koje su definirane Strategijom poljoprivrede do 2030. godine većim dijelom bit će financiranje iz Hrvatskog državnog proračuna te proračuna Europske unije. Navedeni proračun Europske Unije namijenjen je novoj zajedničkoj poljoprivrednoj politici 2023. – 2027. Ostali dio troškova financirat će se i iz proračuna jedinica lokalne i regionalne samouprave⁵⁷.

6.3. Važnost Zajedničke poljoprivredne politike EU za Republiku Hrvatsku

Hrvatska poljoprivreda ima veliki potencijal i neiskorišteni prostor za razvoj i napredak, a Zajednička poljoprivredna politika EU upravo je znatno od 2013. godine potpomogla tom rastu i razvoju same poljoprivrede, ali i cijelog gospodarstva Republike Hrvatske. Europska Unija u sklopu Zajedničke poljoprivredne politike EU je ulagala u hrvatsku poljoprivredu pomoću pretpripravnog programa koji služi kao prilagodba budućim članicama za nova pravila, norme i zakone. Taj program se je provodio od 2007. godine do 2013. godine kada je Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske Unije. Zajednička poljoprivredna politika EU u značajnoj mjeri pripomaže hrvatskom gospodarstvu u suočavanju s različitim izazovima koji su u današnjem svijetu vrlo česti te različite izazove i promjene gospodarstvo odnosno u ovom slučaju poljoprivreda lakše prihvaća kada je u zajedništvu nego kada je potpuno sama.

Zajednička poljoprivredna politika EU razvija poljoprivredu djelatnost Republike Hrvatske na profitabilan i učinkovit način bez da hrvatskim potrošačima nameće svoje interese.

⁵⁶ Ministarstvo poljoprivrede (2020): Više od farme. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/novosti/Nacrt_strategije_poljoprivrede_2020_2030_.pdf (26.07.2022.)

⁵⁷ Ministarstvo poljoprivrede (2020): Više od farme. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/novosti/Nacrt_strategije_poljoprivrede_2020_2030_.pdf (26.07.2022.)

Također poljoprivrednicima pruža slobodu u odabiru proizvoda koje će uzgajati i proizvoditi ili proizvoditi ono što potrošač želi i potražuje. Poljoprivrednici Republike Hrvatske nisu osjetili prevelike razlike kod dobivanja punopravnog članstva u Europskoj Uniji jer su pravilnici i norme već tada bile u skladu s EU normama i pravilima. Cilj uvođenja usklađenih propisa prije dobivanja punopravnog članstva bio je smanjenje ili potpuno smanjenja efekta šoka. Poljoprivrednicima i poljoprivredi u Hrvatskoj od postanka članice EU postalo je sve dostupno kao i ostalim članicama također unaprijed su informirani o vrstama mjera, aktivnosti, ali i visini financijskih sredstava koje su na raspolaganju. Osim toga više ulaganja u poljoprivredu nisu toliko ovisila o stanju proračune Republike Hrvatske te se je sektor poljoprivrede od tada mogao širiti brže i efikasnije⁵⁸.

Osim financijskih prednosti koje je poljoprivreda Republike Hrvatske stekla ulaskom u Europsku Uniju i Zajedničku poljoprivredu politiku EU pružen joj je i neograničen promet dobara među članicama Europske Unije te je domaće tržište zaštićeno od nekontroliranog uvoza proizvoda. Sve aktivnosti i mjere koje su bile određene programima su u značajnoj mjeri utjecale na povećanje produktivnosti proizvodnje, poboljšanju konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda odnosno pozitivno su utjecale na cijelo područje poljoprivrede. Najznačajniji program za Republiku Hrvatsku bio je Program ruralnog razvoja koji je započeo s primjenom 2014. godine te se njegova sredstva još koriste u prijelaznom razdoblju od 2021. do 2022. godine. Hrvatska je u navedeni program bila uključena kao punopravna članice te od kada je to i postala više nije morala koristiti pretpristupni program. Pomoću navedenog Programa poljoprivreda Hrvatske postala je jača, razvijenija, održiva, produktivnija i konkurentnija, a upravo to je i bio cilj Programa. Tijekom novog razdoblja Zajednička poljoprivredna politika EU trebala bi donijeti više odgovornosti i slobode za sve članice pa tako i Hrvatsku.

⁵⁸ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2011): Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku.
https://razvoj.gov.hr/userdocsimages//arhiva/publikacije/ostale%20publikacije//cap_info_campaign_brochure.pdf (26.07.2022.)

7. ZAKLJUČAK

Agrarna politika može se definirati na različite načine, a najlakše se može definirati kao dio ekonomske politike koji je usmjeren na sve aktivnosti vezane uz poljoprivredu. Pomoću agrarne politike ostvaraju se utvrđeni ciljevi hrvatske poljoprivrede poput povećanja konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje te zadržavanja radnih mjesta. Agrarna politika i cjelokupna poljoprivreda vrlo su važni aspekti za gospodarstvo Republike Hrvatske, a ponajviše od kada je cijeli svijet zadesila kriza uzrokovana pandemijom korona virusa. Kriza je utjecala na sve djelatnosti u manjoj ili većoj mjeri, a poljoprivredni sektor u novonastaloj krizi bio je nešto više pošteđen od ostalih.

Unatoč krizi koja je zadesila cijelo gospodarstvo Republike Hrvatske poljoprivredna proizvodnja bilježila je napredak i rast u odnosu na prethodnu 2019. godine. Iako se ukupan bruto domaći proizvod Hrvatske 2020. godine smanjio u odnosu na 2019., udio bruto dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje BDP-u se povećao. Upravo zbog toga poljoprivredna djelatnost u 2020. godini bila je jedna od najznačajnijih i najučinkovitijih. Prednost poljoprivrede u ovoj krizi bila je što za provedbu njenih aktivnosti nije potreban fizički kontakt kao kod ostalih djelatnosti. Za pozitivne rezultate koje je ostvarila poljoprivreda usprkos preprekama i novim uvjetima koje je donijela kriza zaslužna je agrarna politika odnosno Ministarstvo poljoprivrede i sve ostale institucije koje se vežu uz poljoprivredu. Osim kod spomenute krize, za napredak, razvoj i rast poljoprivrede ponajviše je zaslužna Zajednička poljoprivredna politika Europske Unije u kojoj je Hrvatska sudjelovala i prije od postanka punopravne članice Europske Unije. Analizom stanja poljoprivrede 2019. i 2020. godine, može se zaključiti kako je došlo do povećanja broja poljoprivrednika, ukupnog korištenog poljoprivrednog zemljišta, ukupne poljoprivredne proizvodnje te sve navedeno je dovelo do povećanja bruto dodane vrijednosti poljoprivrede.

Nakon svega navedenog može se zaključiti kako je poljoprivreda jedan od bitnijih sektora hrvatskog gospodarstva. Unatoč ostvarenim dobrim rezultatima u 2020. godini koja je donijela niz neočekivanih prepreka i problema, hrvatska poljoprivreda ima velike potencijale i prilike za još veći rast i razvoj u budućnosti. Sve svoje prednosti, snage i potencijale koje hrvatska poljoprivreda ima, potrebno je na pravilan način usmjeriti uz pomoć mjera, sredstava i instrumenata agrarne politike Hrvatske i Zajedničke poljoprivredna politike Europske Unije. Jedino tako hrvatska poljoprivreda može ostvarivati sve zacrtane ciljeve te postići što bolje rezultate.

8. POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Defilippis, J. (2002): Ekonomika poljoprivrede. Zagreb: Školska knjiga d.d.
2. Defilippis, J. (2005): Poljoprivreda i razvoj. Zagreb: Školska knjiga d.d.
3. Grahovac, P. (2005): Ekonomika poljoprivrede. Zagreb: Golden Marketing
4. Petrač, B. (2002): Agrarna ekonomika. Osijek: Novi Time d.o.o

Članci u časopisima:

1. Franić, R., Mikuš, O., Grgić, I. (2012): Poljoprivredna politika u radovima hrvatskih autora 20. stoljeća. Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja, Vol. 21 No. 4 (118), str. 989-1006, <https://hrcak.srce.hr/clanak/140348> (30.05.2022.)
2. Jurić, I. (2002): Počeci poljoprivredne proizvodnje na hrvatskom povijesnom području. Agriculturae Conspectus Scientificus, Vol. 67 No. 4, str. 181-193, <https://hrcak.srce.hr/12407> (31.05.2022.)
3. Jurišić, Ž. (2014): Hrvatska poljoprivreda u zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije: sadašnjost i sutrašnjica. Civitas Crisiensis: radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Koprivničko-križevačke županije u Križevcima, Vol. 1 No. 1, str. 207-221, <https://hrcak.srce.hr/clanak/179323> (23.07.2022.)
4. Mičević, B., Dragičević, D., Patalen, L. (2015): Informacijski sustav - Temelj učinkovite zemljišne politike RH. Agronomski glasnik: Glasilo Hrvatskog agronomskog društva, Vol. 77 No. 3, str. 125-142, <https://hrcak.srce.hr/155868> (18.06.2022.)

Propisi:

1. Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007. NN 58/2007, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html (31.05.2022.)
2. Pravilnik o primjeni Zakona o trošarinama koji se odnosi na plavi dizel za namjene u poljoprivredi, ribolovu, akvakulturi te na povrat plaćene trošarine na bezolovni motorni benzin za namjene u ribolovu. NN 1/2019, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_1_2.html (26.06.2022.)

3. Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2022. godinu. NN 27/2022, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_03_27_352.html (15.06.2022.)
4. Zakon o obiteljskom gospodarstvu. NN 29/18, <https://www.zakon.hr/z/1015/Zakon-o-obiteljskom-poljoprivrednom-gospodarstvu> (04.06.2022.)
5. Zakon o poljoprivredi. NN 118/18, <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (15.06.2022.)
6. Zakon o poljoprivredi. NN 149/09, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_12_149_3636.html (18.06.2022.)
7. Zakon o poljoprivredi. NN 30/15, <https://www.zakon.hr/z/1771/Zakon-o-poljoprivredi-2015-2018> (03.06.2022.)
8. Zakon o poljoprivrednom zemljištu. NN 20/18, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_20_402.html (18.06.2022.)

Internetski izvori:

1. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, O nama, <https://www.apprrr.hr/o-nama/> (03.07.2022.)
2. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Izravne potpore, <https://www.apprrr.hr/izravne-potpore/> (15.06.2022.)
3. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, IPARD/SAPARD arhiva, <https://www.apprrr.hr/ipard-sapard-arhiva/> (16.06.2022.)
4. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Upisnik poljoprivrednika, <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/> (11.07.2022.)
5. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Ruralni razvoj, <https://www.apprrr.hr/ruralni-razvoj/> (24.07.2022.)
6. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Budućnost ZPP-a, <https://www.apprrr.hr/buducnost-zpp-a/> (24.07.2022.)
7. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2011): Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku. https://razvoj.gov.hr/userdocsimages//arhiva/publikacije/ostale%20publikacije//ca_p_info_campaign_brochure.pdf (26.07.2022.)

8. Državni zavod za statistiku, Biljna proizvodnja, https://web.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_language=hr&px_type=PX&px_db=Poljoprivreda%2c+lov%2c+%u0161umarstvo+i+ribarstvo (15.07.2022.)
9. Državni zavod za statistiku, Ekonomski računi za poljoprivredu u 2020., <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10132> (18.07.2022.)
10. Europska komisija, Nova zajednička poljoprivredna politika 2023-2027, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/new-cap-2023-27_hr?etrans=hr (24.07.2022.)
11. Europska komisija, Ukratko o zajedničkoj poljoprivrednoj politici, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hr, (22.07.2022.)
12. Europski strukturni i investicijski fondovi, Program ruralnog razvoja 2014.-2020., <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/> (16.06.2022.)
13. Europsko vijeće, Infografika, <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/cap-reform/> (26.07.2022.)
14. FINA, Plavi dizel, <https://www.fina.hr/plavi-dizel> (26.06.2022.)
15. Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, O nama, <https://www.hapih.hr/o-nama/osnivanje-zakonski-akti-djelatnost/> (06.07.2022.)
16. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Poljoprivreda, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49324> (31.05.2022.)
17. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Agrarna politika, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=845> (03.06.2022.)
18. Hrvatska poljoprivredna komora, O nama, <https://komora.hr/> (05.07.2022.)
19. Lokvina, Razlike između SOPG i OPG, <https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/hrvatska/razlike-izmedu-sopg-i-opg> (12.07.2022.)
20. Ministarstvo financija (2021): Program konvergencije Republike Hrvatske za razdoblje 2022. – 2024. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021-croatia-convergence-programme_hr.pdf (18.07.2022.)
21. Ministarstvo poljoprivrede (2020): Više od farme. https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/novosti/Nacrt_strategije_poljoprivrede_2020_2030_.pdf (26.07.2022.)

22. Ministarstvo poljoprivrede (2021): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini.
https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjescje/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_fi nal.pdf (18.07.2022.)
23. Ministarstvo poljoprivrede (2021): Nacionalni strateški plan ZPP-a.
<https://ruralnirazvoj.hr/files/Nacionalni-Strateski-plan-ZPP-a.pdf> (26.07.2022.)
24. Ministarstvo poljoprivrede, Izravne potpore, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/mjere-poljoprivredne-politike/izravne-potpore/185> (15.06.2022.)
25. Ministarstvo poljoprivrede, O ministarstvu, <https://poljoprivreda.gov.hr/o-ministarstvu/9> (03.07.2022.)
26. Ministarstvo poljoprivrede, Pitanja i odgovori, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/obiteljska-poljoprivredna-gospodarstva/pitanja-i-odgovori/1322> (04.06.2022.)
27. Ministarstvo poljoprivrede, Poljoprivredno zemljište, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredno-zemljiste/korisne-informacije/213> (18.06.2022.)
28. POPIM, Temeljne zadaće poljoprivrede, <http://www.popim.hr/2019/01/12/temeljne-zadace-poljoprivrede/>, (30.05.2022.)
29. Ruralni razvoj, Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027. <https://ruralnirazvoj.hr/strateski-plan-zajednicke-poljoprivredne-politike-republike-hrvatske-2023-2027/> (26.07.2022.)
30. World Bank Group (2019): Stanje sektora i analiza javnih izdataka za poljoprivredu i ruralni razvoj.
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/884051565777368357/pdf/Stanje-sektora-i-analiza-javnih-izdataka-za-poljoprivredu-i-ruralni-razvoj.pdf> (03.07.2022.)

9. POPIS ILUSTRACIJA

Slike:

1. Slika 1. Područja početka poljoprivrede

Tablice:

1. Tablica 1. Broj hrvatskih poljoprivrednika na dan 31. prosinca 2019. godine i 31. prosinca 2020. godine
2. Tablica 2. Struktura poljoprivrednog zemljišta na dan 31. prosinca u 2019. i 2020. godini
3. Tablica 3. Stanje stočarske proizvodnje u 2019. i 2020. godini
4. Tablica 4. Ekonomski računi za poljoprivredu u 2019. i 2020. godini
5. Tablica 5. Financiranje stupova ZPP-a

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 5

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja, PATRICIA GAZDEK

izjavljujem da sam autor/ica završnog/diplomskog rada pod nazivom

AGRARNA POLITIKA U

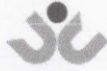
REPUBLICI HRVATSKOJ

Svojim vlastoručnim potpisom jamčim sljedeće:

- da je predani završni/diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija,
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica, koje sam u svom radu koristio/la, jasno navedeni i označeni u tekstu te u popisu literature,
- da sam u radu poštivao/la pravila znanstvenog i akademskog rada.

Potpis studenta/ice

Gazdek Patricia

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 6

**ODOBRENJE ZA POHRANU I OBJAVU
ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA**

Ja PATRICIA GAZDEK

dajem odobrenje za objavljivanje mog autorskog završnog/diplomskog rada u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Veleučilišta u Virovitici te u javnoj internetskoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice bez vremenskog ograničenja i novčane nadoknade, a u skladu s odredbama članka 83. stavka 11. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17).

Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog i dovršenog završnog/diplomskog rada. Ovom izjavom, kao autor navedenog rada dajem odobrenje i da se moj rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim:

- a) široj javnosti
- b) studentima i djelatnicima ustanove
- c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

Potpis studenta/ice

Gazdek Patricia

U Virovitici, 26.08.2022.

**U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem završnom/diplomskom radu, podnosi se pisani obrazloženi zahtjev.*